

Lélegzet

TÜDŐGYÓGYÁSZOK EGYMÁS KÖZÖTT

V.ÉVFOLYAM 1. SZÁM / 2018. MÁRCIUS

VONALVÉGEN

FÜST NÉLKÜL KÖNNYEBB!

KÖNYVAJÁNLÓ

A HOLNAP RÖVID TÖRTÉNETE

KERESZTUTAK

EGY SZERZETES KÜLÖNÖS ÉLETE...

ÉLETKÉPEK

TÉLBŐL A TAVASZBA...

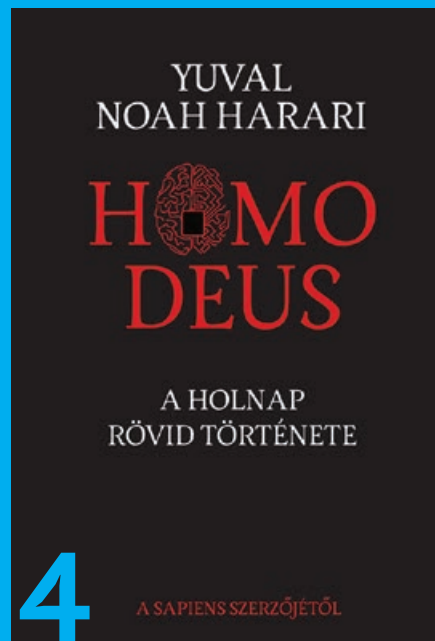

*A Magyar Tüdőgyógyász Társaság
együttműködésével és a Berlin-Chemie
támogatásával*

**BERLIN-CHEMIE
MENARINI**

Innovációval az életminőség javításáért.

Tartalom

KÖNYVAJÁNLÓ
A holnap rövid története **04**

SZEGED
Nem tudnám máshol elképzelni az életemet! **08**

KERESZTUTAK
Egy szerzetes különös élete... **10**

UTAZÁS
A pénz a derékszíjba való **13**

ÉLETKÉPEK
Télből a tavaszba... **16**

VONALVÉGEN
Füst nélkül könnyebb! **18**

HIVATÁSUK AZ ÁPOLÁS
Nehéz a nem kifejezetten
„nyakkendős” páciensek ellátása... **22**

NYITOTT AJTÓK
A mai napig mohácsi vagyok! **25**

EDELÉNY
Büszke vagyok a lányaimra! **29**

GONDOLATOK EGY KÉP APROPÓJÁN
A gyönyörök kertje torzalakjaitól
a fogyasztói társadalom által
manipulált bábokig... **32**

Kedves Olvasó!

I dén januárban lett volna 75 éves Cseh Tamás. Az ő emlékére rendeztek koncertet születésnapján a MOM Sportban. Gryllus Dorka, Jordán Adél, Miczura Mónika, Ónodi Eszter, Tompos Kátya, Thuróczy Szabolcs, Szávai Viktória és Galkó Balázs, valamint a Vodku fiai elnevezésű zenekar szólaltatta meg egy korszak és egy ország dalnokának dalait. A porondon megjelent az alkotótárs, Bereményi Géza is. Annak idején kettőjük futó találkozásából született meg a magyar dalköltészet és előadóművészet egyedülálló műfajt teremtő párosa: Tamás gitározott, Géza dalszövegeket írt hozzá, vagy fordítva.

A színpadon kinyíltak egy zenés történelemkönyv lapjai, amiben felcsendültek Antoine és Désiré dalai Koppánnal és Dugoniccsal, Fáskerti elvtárral és a munkásszállóval, a fényes hatvanas és a rejtőzködő nyolcvanas évekkel. Volt vidám és szomorú, jó és rossz, világos és vaksötét. Rajongtam a – Levél nővéremnek, Nincsen más, Apa kalapja, Rajtamaradt télkabát, Fehér babák, Lánchíd – A magyarok Istene dala, Meztelen ember, Micsoda útjaim – dalaiért.

Emlékszem, amikor meglátogattuk Kővágóörsön az alig egy-két éves Biu-sommal, előkapta a gitárját, és egyik dal jött a másik után. Ültünk a két kezével kicsinosított egykori parasztházban a búbos kemence mellett, és szálltak az akkordok: a Légy ma gyerek, Az ócska cipő, a Jobbik részem. Már akkor sem tudtam száraz szemmel végighallgatni. Sírtunk, röhögünk, örültünk az életnek, a napsütésnek, a Balatonnak, fiatalok voltunk. Tamás közben egyik cigarettáról gyújtott a másikra. Bár az aggodalom ott repdesett a szemében, Éva már nem szólt. Már nem kért és nem is könyörgött, hogy szívjon kevesebbet. Tudta, hogy a végzettel szemben tehetetlen. Azt hiszem: ilyen a nagy szerelem. Éva a felesége mindent eltűrt, a féltre lépéseket, a hűtlenség kiéneklését a színpadon szegény Éváról, az albérleteket, a folytonos utazásokat (közben megérkezik az első gyerek, András, majd nyolc év múlva Bori is), igazi társa volt ennek a hihetetlenül érzékeny művészesembernek, eltéphetetlen kötelék fonta össze őket.

Cseh Tamás dalaiban volt költészet, volt popzene, volt egy csupasz díszletek nélküli színpad, ami segít abban, hogy befelé figyelj, magadra, a gondolataidra, az érzelmeidre. Ezekről vált – így együtt – kora kultikus alakjává. Csak állt a színpadon egy szál gitárral, olyan arccal, amiről lelke minden egyes rezdülését leolvashattuk, és mesélt, és zenélt a szocializmusról, a szerelemről, elképesztően szomorú, szívfacsaró módon.

Tamás korán halt meg, alig 66 évesen tüdőrákban. „Hol jobb, hol rosszabb, igyekszem betartani az orvosok útmutatásait, aztán majd meglátjuk. Persze nem a mindenáron való életben maradás a cél”. 3 évig harcolt, végül a rák győzött, és nem ő. Szégyen, nem szégyen a koncert alatt potyognak a könnyeim, és nemcsak nekem. Mondják, ha valaki meg akarja érteni a rendszerváltás előtti időket: hallgasson Cseh Tamást. Nem nagyon látni-hallani hozzá hasonló előadót, én nem tudnék megnevezni egyet sem.

Cseh Tamás a múlt, Yuval Noah Harari a jövő. Böszörményi Nagy György könyvajánlója ezúttal is érdekesítő, hiszen a Homo Deus – a holnap rövid története című könyv hátborzongató alternatíváinak világába kalauzolja olvasóinkat. Szokatlan és hosszú kapcsolat köti össze a több mint 100 évet megélt bencés szerzetest és a Korányi Intézet mosodáját. Megtudhatják, hogy kerül egy pannonhalmi szerzetes a gulágra, az is kiderül: ki is volt Placid atya?

Juhász Erzsébetnek hivatásán túl az utazás a nagy szerelme – különösen Ázsia – így praktikus tanácsokat is ad utazóknak. Lévai Attiláné a Törökbálinti Tüdőgyógyintézetbe invitálja Önöket, ahol ő a főigazgató ápolási helyettese. A gyönyörök kertje torzalakjaitól a fogyasztói társadalom által manipulált bábo-kig jut el Kovács Gábor, miközben Hieronymus Bosch művészi kifejezőmódját – amely nem szorítható időkeretek közé – elemzi.

A többi cikkhez is jó böngészést kíván: B.Király Györgyi

Lélegzet

A Magyar Tüdőgyógyász Társaság együttműködésével készült kulturális, társasági magazin a Berlin-Chemie támogatásával.

Felelős szerkesztő:
B. Király Györgyi

Szerkesztőbizottság:
Dr. Gálffy Gabriella
Dr. Böszörményi Nagy György
Dr. Kovács Gábor
Dr. Lantos Ákos
Dr. Zsiray Miklós

Munkatársak:
Boromissza Piroska,
Bozsán Eta, Bulla Bianka,
Csák Elemér, Gubcsi Anikó,
Seregély István, Vámos Éva
és Várhegyi Andrea

Grafika, tördelőszerkesztő:
Tusor Ildikó

A lap orvosok és egészségügyi szakdolgozók számára készült, terjesztik a Berlin-Chemie orvoslátogatói.

Beszerezhető:
a Magyar Tüdőgyógyász Társaság
– 1023 Budapest, Frankel Leó
utca 88. – titkárságán, olvasható
a Magyar Tüdőgyógyász Társaság
portálján: www.tudogyogyasz.hu

BGBR140909

A holnap rövid története

„Nem tudjuk megjósolni a jövőt. A felvázolt forgatókönyvek lehetőségként, nem pedig próféciaként értendők.”

Márpedig Yuval Noah Harari: Homo Deus – a holnap rövid története című gondolatébresztő könyve hátborzongató alternatívákat kínál, melyeket Böszörményi Nagy György ismertet meg olvasóinkkal. A mostani kötetet megelőzően jelent meg Harari „Sapiens – az emberiség rövid története” című könyve szintén az Animus Kiadó gondozásában. Az első kötet a múlttól, a második a jövőről szól. Mindkét könyv világsiker, nagy példányszámban olvashatóak az összes világnyelven, de horvátul, görögül, magyarul is. Azt mondják, Bill Gates, Mark Zuckerman, Barack Obama és mások is lelkes olvasói a Harari könyveknek.

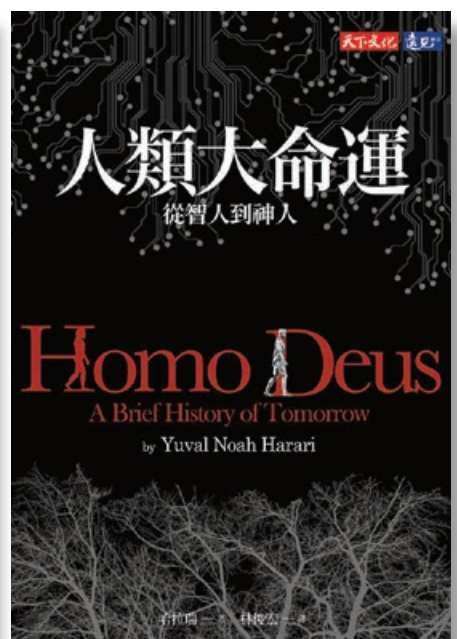
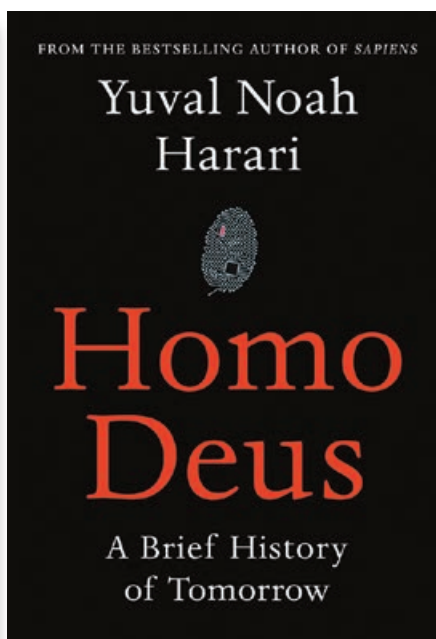
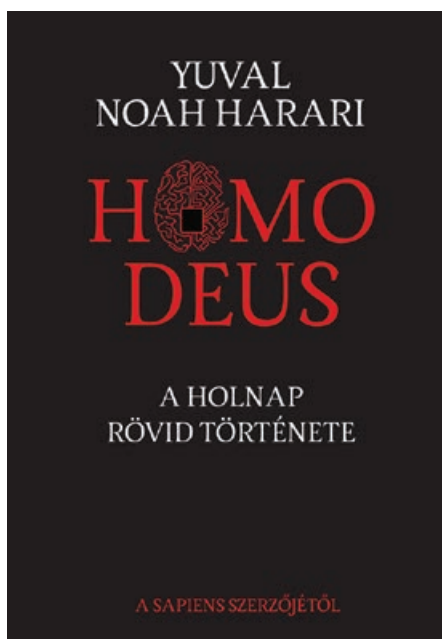
A szerző Kelet-Európából származó, világi zsidó családba született 1976-ban. 1993–1998 között középkori történelmet tanult a jeruzsálemi Héber Egyetemen, ahol ma a Történettudományi Intézet professzora, PhD fokozatát 2012-ben Oxfordban szerezte.

A „Sapiens” kötet az emberiség történetének 75000 évét foglalja össze és hangsúlyozza, hogy „létezésünk se nem különleges, se nem esszenciális, hanem egy baleset eredménye. A

Homo sapiens a létezés egy lehetséges formája, evolúciós esetlegesség, mint ahogy a földön élő összes lény az. Legújabb tudományos ismereteink szerint a determinizmus és a véletlenszerűség lefedi az egész emberi működést, a szabadságnak egy morzsája sem maradt meg. A szent szabadságról kiderült, hogy olyan, mint a lélek: üres szó. A szabad akarat csak képzelődés.”

Ez az álláspont végigvonul a Homo Deus kötetben is. A biológusok többsége manapság valóban redukcionista:

a rend egyedüli forrását a természetes szelekcióban látja. Sokan azonban mást gondolnak. Két véleményt említek: „A teremtés és az evolúció nem egymást kizáró alternatívák. Kreacionista és evolucionista vagyok egyben, mert az evolúció Isten vagy a Természet teremtő módszere.” (Theodosius Dobzhansky) „Egy önszerveződés – self-organization vagy emergence – nevű biológiai princípium is működik, amely hatással van a természetes kiválasztódásra az evolúció folyamatában.”

(Stuart Kauffman) Mindketten az élettudományok csúcsán működtek és sok fizikus, matematikus, kozmológus hasonló álláspontot képvisel.

A Sapiens-könyv azzal végződik, hogy a mai ember ereje teljében van, nagyjából egész környezetét uralja és ez a szerep, a korábbi módon, már nem tartható. Majd az elbeszélés így folytatódik a Homo Deus-ban:

„Az ókori Egyiptom lakóit, a középkori Indiát, a 20. századi Kínát három fő probléma foglalkoztatta: az éhezés, a járványok és a háborúk. Számos gondolkodó és próféta jutott arra a következtetésre, hogy az előbbi bajok bizonyosan szerves részei az isteni tervnek, vagy a mi tökéletlen természetünknek, és az idők végezetéig sem szabadíthat meg tőlük semmi. A 3. évezred küszöbén azonban az emberiség döbbenetes felismerésre ébredt: az elmúlt néhány évtized során sikerült valamennyire megzaboloznunk az éhezést, a járványokat és a háborút. A bőség, egészség és harmónia soha nem látott szintjének elérése után, múltbéli tetteink és jelenlegi értékrendünk alapján, jövőbeli céljaink a halhatatlanság, a boldogság és megisteniesülés lehetnek. Miután az éhezés, betegségek és erőszak nem korlátozza életkilátásainkat, megkísérelhetjük legyőzni az öregedést, és akár magát a halált is. Miután megmentettük az embereket a nyomortól, kitűzhetjük célul, hogy ténylegesen boldoggá tegyünk őket. A túlélésért folytatott állati harc fölé emelkedtünk, így belefoghatunk abba,

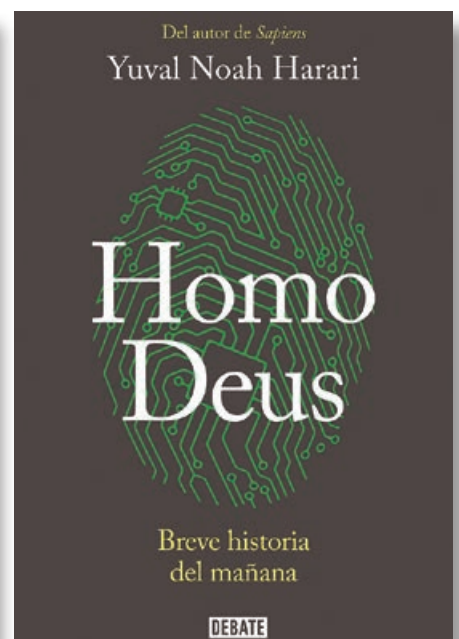
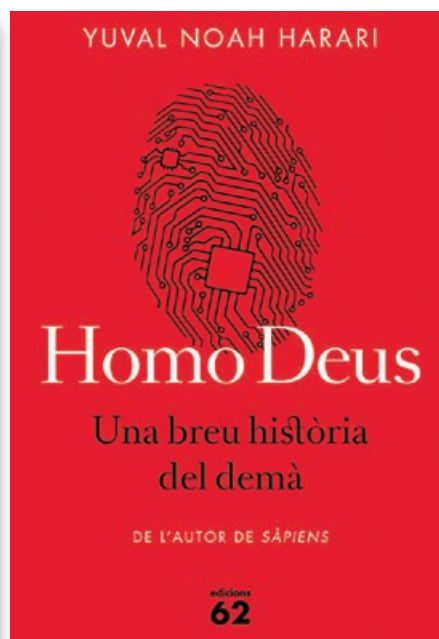
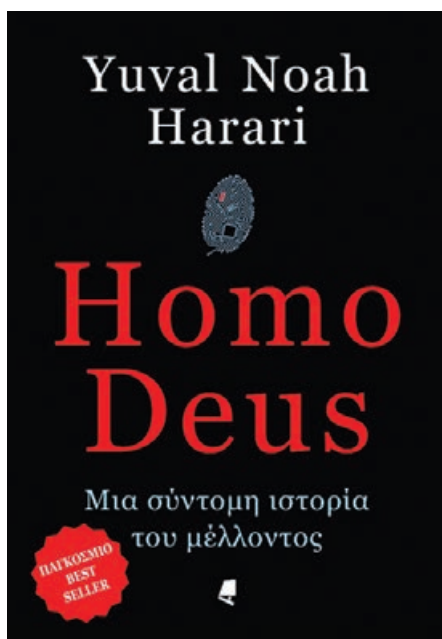

hogy istenné tegyük az embert: a Homo sapiensből Homo deust csináljunk.”

Az ókori görög filozófus, Epikurosz kifejtette, hogy az istenek imádása időpocsékolás, nincs halál utáni lét, az élet egyetlen célja a boldogság. Az ókorban az emberek többsége elutasította az epikureizmust, ma azonban ez vált az alapértelmezett nézetté. Ismét Harari következik:

„Baljós jel, hogy a gazdag országokban az öngyilkossági ráta magasabb, mint Peruban, Guatemalában vagy Albániában. A kőkorszakban az átlagembernek napi 4000 kalória állt rendelkezésére. Ma egy átlag amerikai 228 ezer kalóriát használ el a gyomra, autója, számítógépe, hűtőszekrénye

táplálására. Vajon a mai amerikai hatvanszor boldogabb, mint vadászó-gyűjtögető elődje? A boldogság buddhista és biológiai szemléletében sok a közös. Egyetértenek abban, hogy a kellemes érzetek elillannak, amint megszületnek, és hogy az ember vágyik ezekre az érzetekre, de anélkül, hogy átélné őket, elégedetlen marad. Ha a tudomány igazsága van, és a boldogságunkat biokémiai rendszerünk határozza meg, akkor a tartós elégedettséget csak azzal biztosíthatjuk, ha megbütyköljük ezt a rendszert. És az elmúlt néhány évtizedben pontosan ebbe kezdünk bele. Meg kell változtatnunk a biokémiánkat, és újra kell tervezni testünket és elménket egyaránt.”

A fenti változást az amerikai Philip Rieff (*The triumph of the therapeutic*) és Christopher Lasch (*The culture of narcissism* a könyv magyarul is megjelent 1984-ben „Az önimádat társadalma” címmel) pontosan látta. Igaz, a fiatalabb, törékenyebb társadalmi szerkezetű Amerikából jövő híradást az olvasók nem vonatkoztatták Európára, de ma már nyilvánvaló, hogy az előbbi, 50 éves vélemény az egész nyugati kultúrára érvényes. A felismerés egyik forrása Sigmund Freud: *„az isteni autoritás illúzió ugyan, és a vallásgyakorlás az egyén infantilitását egy életre meghosszabbítja és ezzel a személyes neurózist elkerülhetővé teszi. Az érettség elérése illúzióink minden gondjának és gondtalanságának lecserélésével történik”*.

A gondok azonban súlyosabbak, mint a „felszabadulás” élménye. Rieff állítja, hogy a Nyugat elszakította magát saját hagyományaitól, nem kíván magasabb törvények szerint élni, így aztán Isten halálával sem tud mit kezdeni. Szorongását kényelemmel, felesleges holmik felhalmozásával, szórakozással kezeli. A civilizációk szociális szerkezetének alapja mindig szakrális volt: az értelmes törekvések, a megengedő és tiltó szabályok rendjét jelentette. Rieff szerint tehát a „terápiás kultúra” győzelme, a narcisztikus életvitel, evolúciós szempontból, bizonyosan zsákutca.

A Homo Deus fő mondanivalója az a gondolat, hogy az emberi természet szükségszerűen átalakul a 21. században, mivel az intelligencia leválik az emberi tudatról:

„Mostanáig a magas intelligencia kéz a kézben jártak a fejlett tudattal. Csakis tudatos lények voltak képesek elvégezni olyan magas intelligenciát igénylő feladatokat, mint amilyen a sakkozás, autóvezetés, a betegségek felismerése vagy a terroristák azonosítása. Most azonban olyan nem tudatos intelligenciákon dolgozunk, amelyek az ilyen feladatokat sokkal jobban elvégzik az embereknél.”

A föld valamennyi állata közül csakis a Homo sapiens rendelkezik tudattal, amiről a tudomány alig tud valamit. Valószínűleg az agyban lezajló elektrokémiai reakciók hozzák létre és a mentális tapasztalatok az adatfeldolgozó funkciót látják el. Arról viszont fogalmunk sincs, hogy az előbbieken milyen módon hozzák létre a vágyakozás, düh, fájdalom, szerelem szubjektív tapasztalatát. A Google kereső motornak nincsenek szándékai sem vágyai, habár azzal egyre inkább törődik, mit is keresünk a hálón?

A modernitás lényege, hogy független emberi lényként az értelem és erő forrásai vagyunk. Mi döntünk a sorsunkról, szabad akaratunkból választunk árut a boltban, színdarabot, párt, politikát. De ez már nem érvényes többé. Elképzeléseinket már hálózatok birtokolják és döntenek el, mi történik velünk. Mindez persze nem új: a 400 éve fennálló államok lényegében adatfeldolgozó szervezetek. A filozófus Thomas Hobbes 1651-ben az államot robotként „automaton”-nak írja le: a robot minősége határozza meg az állam erejét, gyakran szívtelen viselkedését, a lelki-furdalás hiányát.

A fő változás, ahogy Harari megállapítja, az, hogy a mai hálózatok messze hatékonyabbak, mint az államok, amelyek a technológia fejlődésének követésére már képtelenek. Egy hagyományos bürokratikus szervezetben még lehetett barátságos, együttműködő alkalmazottat találni, de az újban már csak adat-pontokhoz jutunk. Harari szerint téveszme, hogy személyes sorsunkat valaha is magunk alakíthattuk volna: mindig csoportban, az együttműködés/vetélkedés hálójában éltünk.

A pótvallások, felvilágosodás, humanizmus, liberalizmus, emberi jogvédelem stb. során már túl vagyunk. Új kvázi-vallások jönnek a Szilícium völgyből: technohumanizmus és dataizmus, azaz adatvallás. Utóbbi azt állítja, hogy az univerzum adatfolyamokból áll, és minden jelenség vagy élő egység értékét az határozza meg, mennyire járul hozzá az adatfeldolgozáshoz. A biokémiai és az elektronikus algoritmusok matematikai alapja közös, ezzel a dataizmus leöntö a gépeket és élő világot elválasztó korlátot.

„Az adatvallás szerint Beethoven Ötödik szimfóniája, egy tőzsdei buborék és az influenzavírus csupán háromféle adatfolyam, amelyek ugyanazon alapfogalmak és eszközök segítségével elemezhetők. A dataizmus szilárdan beágyazódik két anyatudományába, a számítástechnikába és az előbbinél fontosabb, biológiába. A humanizmus szerint a tapasztalatok bennünk vannak, és magunkban kell megtalálnunk minden történés értelmét, így ruházzuk fel értelemmel az univerzumot.

Az adatvallásban hívók ezzel szemben úgy tartják, hogy a tapasztalatok értelmetlenek, ha nem osztjuk meg őket, valamint felesleges – mivel nem vagyunk képesek – önmagunkban meglegni az értelmet. Nekünk csak rögzítenünk kell a tapasztalatainkat, és hozzáadni a nagy adatfolyamhoz, aztán majd az algoritmusok rájönnek az értelmükre, s megmondják nekünk, mit tegyünk.”

Az Adatvallás Projekt azt a szűk kört jutalmazza, akiknek iskolázottsága kiemelkedő, megfelelő kapcsolatokkal rendelkeznek, és nem haboznak, hogy személyiségüket intelligens gépeknek rendeljék alá. Ők felügyelik majd a nagy, teljes algoritmusokat, mint az új, „papi kaszt” tagjai. A vállalatok, kormányok egy ideig még kiszolgálják egyéni igényeinket, de távolabbi céljuk az, hogy mindnyájunkat „biokémiai alrendszerekre”, morzsákra törjenek.

„Mi emeli az embert a többi állat fölé? Az adatvallás új és egyszerű választ ad erre. Az emberi tapasztalatok önmagukban semmivel sem feljebbvalók a farkasok és elefántok tapasztalatainál. Az egyik adatmorzsa éppen olyan jó, mint a másik”.

A legutóbbi időkig a világot az individualizmusból, emberi jogokból, demokráciából és szabad piacból álló liberális szemlélet uralta, amelynek alapjait, mint láttuk, a 21. századi természettudomány jórészt lerombolta.

„Ahhoz, hogy az egész liberalizmusnak értelme legyen, rendelkezniem kell egy osztatlan énnel, hiszen ha több

hiteles hang szólna bennem, honnan tudhatnám, melyikre hallgassak a szavazófülkében, boltban vagy párválasztáskor? A benső valódi én ugyanannyira valóság, mint a halhatatlan lélek, a télapó vagy a húsvéti nyúl. Ha magamba nézek, a látszólagos egység egymásnak ellentmondó hangok zűrzavarára esik szét, amelyek közül egyik sem a „valódi énem”. Az ember nem individuum, hanem igenis divídium.”

A Homo Deus nagyon érdekes, hatalmas tudástömeget ismertető, értelmező könyv, a pontos irodalmi hivatkozások alapján megkereshetjük a szövegben elnagyolt leírások hátterét is. Harari hangsúlyozza:

„Nem tudjuk megjósolni a jövőt. A felvázolt forgatókönyvek lehetőségként, nem pedig próféciaként értendők.” Mégis, nehéz elképzelni, hogy

helyenként a kötetet ne borzongás nélkül olvassuk.

Nietzsche úgy tartotta, hogy miután hagyományos vallásos hitünktől elszakadtunk, a humanitás nem más, mint vitorlát bontani a nyílt tengeren. Ugyan ki látja ma tisztán az óceán távoli horizontját? A Homo Deus végén azt érezzük, mintha egy hosszú, fáradságos út után egy meredek szikla peremére érnének. Elmúlt vándorlásunknak már semmi jelentősége. Beléphetünk a ritkás levegőbe.

Nehéz időkben mások is így éreztek:

„Csak ami nincs, annak van bokra, csak ami lesz az a virág, ami van, szét-hull darabokra” (József Attila 1934). És a végén mégis mindig kinőtt a fű és kibomlott a virág.

Böszörményi Nagy György

Nem tudnám máshol elképzelni az életemet!

Novák Zoltán, a Szegedi Orvosegyetem Gyermekklinikájának professzora ösztöndíjasként kétszer töltött hosszabb időt Dél-Afrikában és Los Angelesben is. Bár büszke meleg és dörmögő hangjára, szerepelt Margittai Ágival és Dunai Tamással: mégsem a világot jelentő deszkákat választotta, hanem a gyermek tüdőgyógyászatot, és Szegedet.

Belekukucskálva életrajzába arra figyeltem fel, hogy pályafutása minden jelentős eseményének igazi helyszíne Szeged volt.

– Számomra Szeged mindig az otthon és a legfontosabb hely: valamennyi iskolámat Szegeden végeztem, egyetemre ott jártam, s most is ott dolgozom. Egy időben ez nehézségeket okozott, mindig azt mondták, hogy el kell döntenem: vagy a városhoz tartozik valaki vagy a szakmához. Én mindenesetre gyermekkorom óta ragaszkodtam ahhoz, hogy orvos leszek, mégpedig gyermekorvos.

Gyermekorvos, aki közben színészkedik?

– Valóban már egész kicsi koromban verseket mondtam, középiskolásként szavalóversenyeket nyertem, s egyetemista éveimben sokat szerepeltem. Szegeden akkoriban működött egy kiváló egyetemi színpad, országos hírű színészek szerződtek le, s volt olyan előadásunk, amelyben Margittai Ági játszotta Elektrát, én meg Dunai Tamással felváltva Oresztészt. Egyetemista társaim közül sokan jelentkeztek a színművészetire, de én továbbra is eltökélten gyermekorvos akartam lenni.

Erre van egy történetem. Másodéves koromban a tévében rendeztek egy szavalóversenyt. Amikor már a döntőig eljutottunk, a műsorvezető elbeszélgetett a résztvevőkkel. Engem is megkérdezett, hogy mik a terveim, tudom-e már, hol folytatom a pályámat, és erre elmondtam, hogy tízéves koromtól gyermekorvos akartam lenni. Szegeden persze sokan nézték az adást, s amikor az egyetemen

megkezdődtek a gyakorlatok, több oktató is felismert. Elmondták, hogy jól szerepeltem, de miként mondhatok olyan szamárságot, hogy gyermekorvos akarok lenni, amikor még nem is tudom, milyen az orvoslás, miből áll a belgyógyászat meg a sebészet. Erre azt feleltem, hogy én akkor is gyermekorvos akarok lenni.

A világot jelentő deszkákat előbb-utóbb ott kellett hagyni, mert a szigorló időszakban komolyabbra fordult a tanulás. A színpadi szereplés számomra érdekes kitérő volt, amely nagyon színessé tette az életemet s tulajdonképpen sok hasznát látom ma is. Szakmai előadásaim után meg szokták kérdezni, honnan való ez az előadói rutin. Nos, a környezetemben mindig olyanok voltak körülöttem, akik szépen beszéltek a magyar nyelvet, de természetesen képezni is kellett magamat.

Egyszer egy tüdőgyógyász tanácskozáson is felkértek, elmondanék-e egy verset; ez olyan jól sikerült, hogy kollégáim ma is kérdezzék, mikor fogok egy-egy összejevetelen előadni. Egyébként az előadóművészet és a gyermekorvoslás között valahol van összefüggés. Én mindig könnyen tudtam a gyerekekkel kapcsolatot teremteni: talán a meleg, kicsit dörmögő hang megnyugtatja a gyerekeket, bizalmat vált ki, s lehet, hogy bennem is erősítette az elhatározást, hogy gyerekeket gyógyítsak. Bevallom, kicsit sportot is csináltam abból, hogy amire bejutok a kórterembe a nyűgös, síró kicsiket sikerül megnyugtatni. Erre büszke vagyok.

És még mire büszke? – kérdezném, bár szó sincs egy egész élet szakmai összegezéséről.

– A szakmai eredmények valóban fontosak, de arra, hogy van két csodálatos gyermekem, akik helytállnak saját területükön, még inkább büszke vagyok. Idősebb fiunk követte szülei példáját, orvos, nőgyógyászati sebész lett, olyan betegeket operál több kórházban, akiknél már nagyon komoly beavatkozásra van szükség. Lányunk közgazdász, őt a nemzetközi kapcsolatok érdekelték, de most az egyik minisztérium államtitkára.

Gyermek tüdőgyógyászat. A laikus számára ez kevésbé ismert, összetett orvoslási módszer. Ön hogyan jellemezné szűkebb szakterületének hazai helyzetét? Ki megy ma gyermekgyógyásznak?

– Kevesen, s ha mennek, jó részük külföldre. Én mindenesetre, mivel nagyon szeretek oktatni, igyekszem mind az elméleti, mind a gyakorlati foglalkozásokat felhasználni arra, hogy a gyermekgyógyászat érdekességét megismertessem a hallgatókkal. Hallatlanul elégedett vagyok, ha az év vége felé a csoportból néhányan, olyanok, akik addig az orvoslás kilátástalanságáról beszéltek, odajönnek hozzám, és megkérdezik, nem tudnék-e segíteni az elhelyezkedésben.

A helyzet az, hogy a jelenlegi helyzetben a gyermektüdőgyógyászok alig győzik a munkát. Én ugyanakkor még gondozott betegeim esetében sem vagyok híve annak, hogy minden bajukkal hozzám forduljanak. A házi orvos azért van, hogy ő gondozza őket. Természetesen szakorvosi konzultáció mellett. Azt viszont nagyon fontosnak gondolom, hogy amikor az asztmás beteg gyógyszer beállítása történik, azt a gyermekgyógyász végezze. Nem tartom jó megoldásnak azt sem, hogy a házi orvos beküldi a beteget a kórházba, aztán – tisztelet a kivételnek – nem is tudja, hogy mi van vele. Tőlünk nyugatra szoros kapcsolat van házi orvos és intézeti orvos között. Ott a házi orvos bejár a kórházba és meglátogatja a beteget, ő az, aki ismeri a páciens minden búját-baját.

Van-e valami, amit szeretne elfeledni eddigi életéből?

– Bizonyosan van ilyen, de én alapvetően meg vagyok elégedve az élettel. Amikor az ember idősödik, hajlamos azon töprengeni, hogy vajon mit csináltam volna másként, de kisebb-nagyobb balesetek előfordulnak. Azon is

elgondolkoztam, hogy miért nem vállaltam a felkérést, amikor Budapestre hívtak komoly beosztásba, és – amit arról beszéltünk – elmehettem volna színésznek is. Valamiért azonban itt maradtam Szegeden.

A város neve rangja nyilván összeegyeztethetetlen a provincializmussal, de vajon az egy helyben maradás nem korlátozta a látókörét?

– Természetesen fennállt ennek a veszélye is. Megjelent egy kiadvány, amelyben arról nyilatkoztak szegediek, miért maradnak a városban. Én is próbáltam válaszolni a kérdésre, s elmeséltem: egyszer Szeged főutcáján, a Kárász utcában egy vidéki kollégával sétáltunk, s valaki nagyot köszönt ránk. – Ez az egyik betegem – mondtam, amikor megint üdvözöltek, aztán sorra talákoztunk a jósnővel, a volt polgármesterrel, a boltossal, a színházigazgatóval, az utcaseprővel, pár szót mindenkivel váltottunk. – No látod! – mondtam a barátomnak. – Ezért nem tudnám az életemet másutt elképzelni!

Végül egy „kötelező” újságírói kérdés, hogy kicsit jobban megismerhessük. Mi a kedvenc könyve, milyen filmet és színházat szeret?

– Számomra mindig az a kedvenc könyv, amit épp olvasok. Azt mondhatnám, hogy a modern magyar irodalom nem tudott lenyűgözni, maradok a klasszikusoknál. Ha verset, illetve költőt kérdez, könnyebb a helyzetem. Az egyik kedvenc, akivel sok sikert is elértem, mint előadó, az Radnóti Miklós és József Attila. Két olyan alkotó, akit a legtöbbször adok elő. Megkérdezték többször, hogy én magam írok-e verseket. A válasz természetesen: nem. Ez a két költő olyan felülmúlhatatlan és olyan fantasztikus verseket írt, hogy soha nem jutott eszembe velük egy cseppet is versenyezni. A filmek közül és a színházról rengeteg példát említhetnék; számomra az a mű értékes, amely nagyon komoly hatással van rám. Ez a hatás lehet olyan is, hogy nem tetszik, a lényeg az, hogy az élmény emlékezetes legyen és foglalkoztasson.

Csák Elemér

Egy szerzetes különös élete...

Szokatlan és hosszú kapcsolat köti össze a több mint 100 évet megélt bencés szerzetest és a Korányi Intézet mosodáját. Ki is volt Placid atya? Hogy kerül egy pannonhalmi szerzetes a gulágra, és hogyan lesz belőle a 876-os számú népellenység? Egy doktorátust is szerzett pap, miért nem taníthat a hazatérése után sem?

A ládagárban betanított munkásként dolgozó szerzetesnek – alig tért haza 10 éves fogságából a gulágról – a gép levágta az egyik ujját. Mivel balesete után nem dolgozhatott ott tovább, jelentkezett az ORFI-ba betegszállítónak. Pont megüresedett a mosodavezetői állás, így odakerült mosodavezetőnek. Egy év alatt minden szükséges vizsgát letett. Egy

vizsga alkalmával találkozott az akkori egészségügyi miniszterhelyettessel, aki meghívta az Egészségügyi Minisztérium műszaki tanácsába, később pedig megbízták a Kútvölgyi úti kórház mosodájának felújításával. De ez a feladat, tőle független okok miatt elmaradt, aminek szívből örült. Amikor az ORFI gazdasági igazgatója átkerült a Korányi Intézetbe, magával csábította az atyát. Nyolc éve volt még a nyugdíjazásig, azt a nyolc évet a Korányiban töltötte.

De ki is volt ez a különleges ember, ki volt valójában Placid atya?

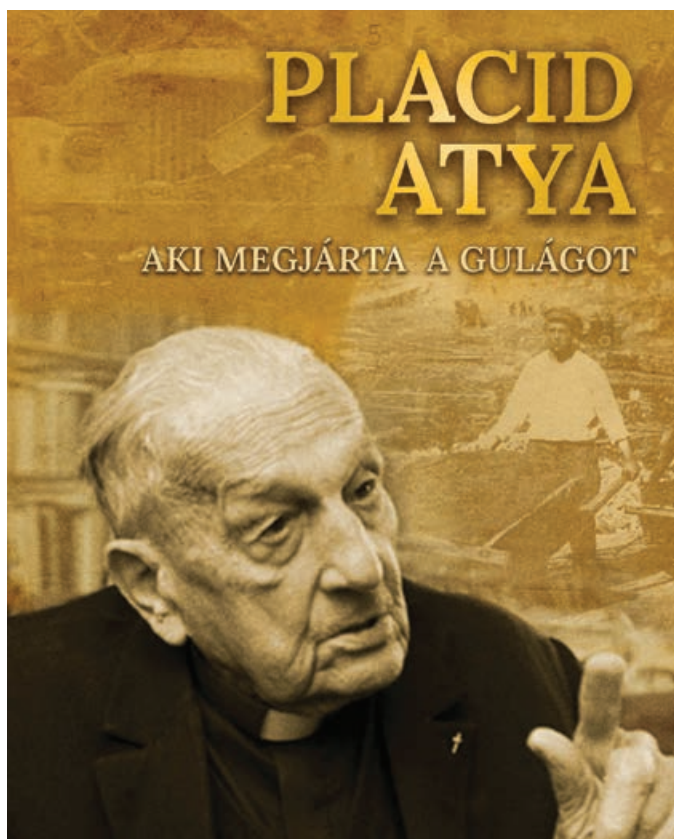
Olofsson Placid, születési nevén Olofsson Károly apai ágon svéd, anyai ágon sváb családból származott. Elemi iskolái után a Szent Benedek Bencés Gimnázium diákja lett, majd érettségi után be is lépett a rendbe. Pannonhalmán teológiát tanult, majd magyar német bölcsélet szakon tanári oklevelet és doktorátust szerzett. 1939-ben szentelték pappá.

A szovjet megszállás után részt vett a választási küzdelmekben, ezért sajtóhadjáratot indítottak ellene és 1946-ban, tehát még vastagon a Rákosi-korszak előtt, koholt vádakkal, szovjet törvények alapján ítélték tíz év kényszermunkára. Az Államvédelmi Hatóság letartóztatta, majd fogolytáborba internálták.

Tíz év a gulágon

Ezek a történelmi tények, de mit kezd ezzel a helyzettel egy ártatlan, tanárember, aki életét az ifjúság nevelésének és az Istennel való kapcsolat építésének szentelte?

Emlékiratai szerint az Andrassy út 60-ban kezdődtek el a kihallgatások többnyire éjszaka. Meztelenre vetkőztették, reflektorok világították meg úgy, hogy kihallgatói sötétben maradtak. Az asztalon a géppisztoly, a vasrúd

és a gumicső örökre emlékeztetébe vésődött, és a hatalomra emlékeztette.

„Itt már kezdődött a durvább kihallgatás, magyarán ütöttek-verték. A kihallgatóm egy jó erőben levő tornatanár volt, az asztalán a pisztolya és egy gumicső. A pisztolyát nem használta, de a gumicsővel olyankor tudott odaszógni, hogy nemegyszer leestem a székről. Előfordult, hogy elveszítettem az eszméletemet, akkor visszavitték a cellába. Egyszer mosakodásnál levettem az ingemet, és patkó alakú véraláfutásokat találtam a mellkasomon. Nem emlékeztem rá, mitől kaptam. Kiderült, hogy a tolmácsnőm üveg-sarkú cipőjének a nyoma, abban az időben ez volt a női divat. Úgy látszik, mikor elájultam, rajtam táncolt. A kihallgatások ugyanis tolmáccsal zajlottak. Az enyém egy hirtelenszőke, kárpátjai hölgy volt, Eszternek hívták. Olyan hosszan és kacifántosan káromkodni magyarul előtte senkit sem hallottam! A sors iróniája, hogy később találkoztam vele Lembergben, a láger-elosztóban. Jön szembe a tömegben az én szőke szépségem, integet, és mutatja a kezével, hogy ő is tíz évet kapott.”

A Vilma királynő út 4-ben, már a szovjet parancsnokság emberei várták. Ott jóval gyakoribbak voltak a verések, a jól irányzott rúgások és a kínzások kifinomultabb módszerei. Vallomást próbáltak belőle kicsikarni egy nagyszabású koncepció per megindításához. Mivel ez sikertelennek bizonyult hamarosan a Gulágon találta magát, ahová 10 évre internálták!

„Engem a szovjet büntetőkönyv 58-as paragrafusa 2-es, 8-as és 11-es pontja alapján ítélték el. Az 58-as a politikai paragrafus. A 2-es pont: antibolsevista propaganda. Ezt még tagadni sem tudtam. Aki lelkipásztori munkát végzett a háború alatt, arra mind rá lehetett fogni, hogy antibolsevista propagandát folytat. Én nem rózsacsokorral vártam a szovjet tankokat. 8-as pont: terrorcselekmény. Ez már veszélyesebb. Megdöbentem, mikor meghallottam az indoklást: „tömegmészárlásra uszítottam a hallgatóságot”. Az 1945-ös választási küzdelmek során ugyanis több nyilvános gyűlést tartottam. Abban az időben még volt fegyver az embereknél, és előfordult, hogy egy szovjet katonát lelőttek. Az a másodéves joghallgató, aki most maga is a vádlottak padján ült, állítólag felszólalt egy ilyen gyűlésen. Arra a kérdésre, mi a véleményem a fegyveres harcról, azt válaszoltam: – Ez nem módszer a kommunizmus leküzdésére. Ma is ez a véleményem. Egy szovjet katona megölése nem segít. Ezt a választomat minősítette a hadbíróóság tömegmészárlásra való uszításnak... A 11-es pont: összeesküvés. Ezt a végén visszavonták, mert csupa olyan emberrel hoztak össze, akiket sosem láttam. Szerintük az az összeesküvés magasiskolája, amikor nem is ismerjük egymást!”

A szenvedésekkel teli időszakban egyetlen kérdés motoszkált a fejében: Mit akarhat tőlem a Jóisten? A válasz lassan, de annál határozottabban érkezett. Placid atya hamarosan megtalálta élete célját. „Én nem diákokat fo-

gok tanítani, ahogy elterveztem. Nekem az lesz a dolgom, hogy tartsam a lelket fogolytársaimban. Ez volt a hivatásom a lágerben tíz évig. Ezért voltam én a legboldogabb ember az egész Szovjetunióban, mert rám talált az életfeladatom.”

A harmincadik életévét betöltő szerzetest Moszkvától 900 kilométerre, keletre a Brianszki erdőbe fakitermelésre osztották be. Itt már nem Olofsson Placid atya, hanem a 876-os számra hallgató népellenesség volt. A foglyok hatkor keltek, hóban mosakodtak, konzervdobozból ettek káposztalevest és szójás kenyeret a mínusz 34 fokban.

Hogyan éld túl, a túlélhetetlent?

Itt fogalmazódtak meg Placid atya híressé vált szabályai a túlélésről.

1. A szenvedést nem szabad dramatizálni! Nem szabad panaszkodni, mert attól gyengébb lesz az ember.
2. Az öröm szükséges a túléléshez. Ezért észre kell venni és tudatosan kell keresni az élet apró örömeit.
3. Nem vagyunk tökéletesek, de itt és most kell megmutatnunk, hogy különbek vagyunk rabtartóinknál. Ez mozgósítja az életenergiákat.
4. Akinek van hová kapaszkodnia, annak könnyebb. Mi hívők, ha a Jóistenbe kapaszkodunk, rájövünk, hogy Ő is akarja túlélésünket.

A munkatáborban eltöltött 10 év alatt sok munkaterületen megfordult. Volt fakitermelő olyan nyírfaerdőben, ahol a fák törzseit hárman alig tudták átölelni. Dolgozott varrodában, ahol ócska pufajkákból csináltak harisnyákat, papucsot font kőrifaháncsból, vagy rádióládákat csiszolt dörzspapírral. Legutolsó munkahelyén – egy bútorgyárban – huzatokat csinált ágyakhoz. Sok fogolyban tartotta a lelket, kis közösségeket alakított ki, amik a túlélés apró bástyái voltak. Egy megható történet kívánczik ide a sok közül.

A Szovjetunióban nem volt karácsony, csak január elsejét ünnepelték. Placid atya összebeszélt rabtársaival az egyik lágerben, hogy december 24-én karácsony estét tartanak, akármi történjék is. „Megkérte az ottani szovjet főnököt, akivel elég jóban volt, hogy hadd csináljon a beteg kislányának egy jolkát. A jolka egy kis fenyőfa, amit január 1-én a Téalapó hoz az orosz gyerekeknek. A főnök megen-

gedte. Az erdőből hoztak egy fenyőfácskát, a rabtársakkal felcicomáztak papírdíszekkel, és ez lett 24-én a láger karácsonyfája. Több mint 30 fogoly dolgozott rajta.

Az ünnep estéjén két fogolytársa, az áramfejlesztőnél rövidzárlatot csinált, mire az őrtornyokból kilőtték a színes rakétákat. Mindenki azzal volt elfoglalva, hogy a rövidzárlatot elhárítsák. Placid atyáék, pedig imádkoztak, énekeltek és az otthoniakra gondoltak. Ekkor lépett be az ajtón egy Sztálin díjas szovjet költő, mindegyikük azt hitte feljeleníti őket. De másnap csak ennyit mondott az atyának az ebédlőben:

– Tudod, hogy engem ateistának neveltek. De hogy ti ilyen körülmények között, a hitetek alapján tudtok mosolyogni, ennél nagyobb istenért nem kell nekem!”

Ennyi megpróbáltatás után az ember azt gondolná, hogy hazaérkezve az egyházba, a szerzetesrendbe visszakérülve megtalálta nyugalomát, de nem így történt. Külső szemlélő azt mondaná, hogy a szabadság után sem volt kegyes hozzá a sors. Pannonhalmán ugyanis nem kapott lakhatási és papi működési engedélyt sem. A főpát azt mondta, hogy álljon meg a saját lábán. Papi hivatásából egyedül a misézéshez való joga maradt meg. Végtelen optimizmusa és hatalmas hite alapján: ebben is csak a jót és az új lehetőségeket látta. Az 56-os forradalom idején 20 literes tejeskannákban vitte a tejet a gyerekeknek. Élesztőt szerzett Soroksárról, hogy kenyeret tudjanak sütni, és természetesen hallgatták a híreket a rádióban.

A forradalom leverése után bekötött ujjal bement az ORFI személyzetiséhez és elmondta élete legrövidebb életrajzát. „Bencés tanár vagyok, tíz évig a Szovjetunióban voltam fogoly, a fűrészgép levágta az ujjamat, állást keresek.” Felvették.

Egyszer még felcsillant egy lehetőség, hogy tanári diplomáját kamatoztathassa, de a hatalom próbatételén nem felelt meg az elvárásoknak. Behívták a Zsombolya utcai rendőrségre, több mint két óráig faggatták arról, hogy kikkel, találkozik, kivel levelezik, és hogyan tartja

meg a szerzetesi fogadalmait. Placid atya természetes egyszerűséggel válaszolt. „Egyszerűen élek, tíz éve nem voltam moziban, nem kértem fizetésemelést. Mivel Pannonhalmán nem kaptam lakhatási engedélyt, édesanyámnál lakom.” A tisztasági fogadalom megtartásával kapcsolatban meg azt mondta: „59 éves vagyok, ha eddig nem nősültem meg, most már nem veszítem el a fejemet.”

Elengedték. Később kiderült, hogy Pannonhalmáról kérvényezték, hogy taníthasson. A belügyesek arra voltak kíváncsiak, mit ér meg neki, hogy főiskolai tanár lehessen. Miután rájöttek, hogy alkalmatlan a besúgásra, nemet mondtak tanárságára, így mosodavezetőként ment nyugdíjba 1977-ben.

1975-től név nélkül kíségetett a budai Szent Imre templomban. Nyugdíjazása után lassan, észrevétlenül beépült és 25 éven keresztül tartott jegyes-oktatást, lelki gyakorlatot, esketést, temetést, azt, amire feltette annak idején az életét.

A hivatalos rehabilitáció a rendszerváltozás után is elmaradt. 1990-ben kapott a Szovjet Legfelsőbb Katonai Bíróságtól a Magyar Igazságügyi Minisztériumon keresztül egy stencilezett papírt, amelyben az akkori perben elítélt tizenhárom embert – őt is – közösen felmentették a vádak alól.

101 évesen halt meg tavaly. A pannonhalmi bencés atyát 2010-ben kitüntették a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjével, 2016-ban pedig Magyar Becsület Rendet kapott.

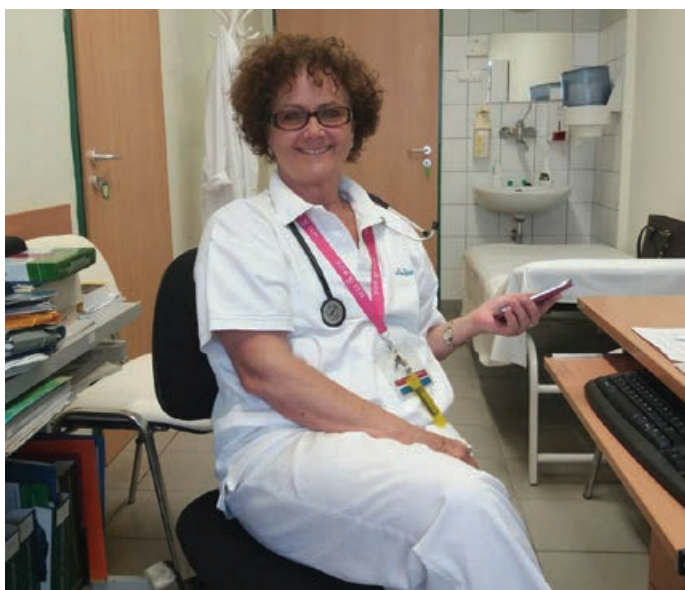
Forrás:

Frigyesy Ágnes: Tíz év a gulágon

Beszélgetés Oloffson Placid bencés szerzetessel / Erdélyi napló XVII. évfolyam 26.

Seregély István

A pénz a derékszíjba való

Juhász Erzsébet a tüdőgyógyászatot Miskovits Gusztávnál hallgatta az egyetemen. Pályakezdeként a Korányiban is kivételezett helyzetbe került, hiszen a kezdeti két hónapos „megfigyelői” státusz után Böszörményi Miklós professzor osztályán folytatta. Ez már a „Bösi óvoda” utáni időszak volt, Erzsébet a „bölcsődéjéhez” tartozott. Hivatásán túl az utazás a nagy szerelme, különösen Ázsia, azon belül is Burma.

Úgy tudom, hogy Ön egész orvosi pályafutása alatt hűséges volt a tüdőgyógyászathoz...

– ...és nem csak a tüdőgyógyászathoz, hanem munkahelyemhez, az Országos Korányi Tbc és Pulmonológiai Intézethez is. Kezdetben nem volt nagy szerelem, de azzá lett. Az egyetemen, mint tudjuk, mindenki valami nagy szakmát szeretne – sebészet, gyermekgyógyászat, nőgyógyászat –, s én végül kényszerűségből szakosodtam a tüdőgyógyászatra, de nem bántam meg. Ez nyilván annak is köszönhető, hogy a főnököm, Böszörményi Miklós egy fantasztikus egyéniség volt, a tüdőgyógyászat egyik legnagyobb alakja; az ő nevéhez is fűződik a tbc felszámolása Magyarországon.

Azzal, hogy a tuberkulózist csaknem teljesen felszámolták, lényegében a tüdőgyógyász szakma is gyengült. Nem ezzel magyarázható, hogy manapság nincs az érdeklődés előterében?

– Valóban, magunk alatt vágtuk a fát, de a szakma nagy tekintélyei már 1967-ben felismerték ezt. Megkezdték tehát az átszervezést, s a kibővített pulmonológiába már beletartozik a tüdőrák, a gyulladásos és a légúti allergiás betegségek gyógyítása, azaz gyakorlatilag minden, ami a tüdőben történik. Közben folyt a technikai modernizálás, ide került a bronchológia, szoros kooperáció alakult ki a kardiológiával, s ma ezekkel egységben működik a mellkassebészet.

Muszáj feltennem egy keresztkérdést: a leendő orvosoknak ajánlja a szakmáját?

– Igen, mert az mindenre ad lehetőséget. Választhatja valaki az aktív, invazív pulmonológiai diagnosztikát, jelentkezhet a tüdőgyógyászati onkológiában, ismernie kell a gyulladásos betegségek kezelését, érteni kell a tüdőembóliához... gyakorlatilag nincs olyan kis terület, amihez egy tüdőgyógyásznak ne kellene értenie. Eközben az orvos akár családanyaként is tudja követni a tudományos haladást és a szakirodalmat, tehát egy agilis fiatal ember sokféle lehetőséget talál az önmegvalósításra.

Aktív évei után is tartja a kapcsolatot a szakmával, kollégáival?

– Tudnia kell, hogy én a Korányiban 19 éven át osztályvezető főorvos voltam, de végül úgy éreztem, tovább

Ausztráliában a Kings Kanyonnál

Népi táncosok Dogonföldön, a Nyugat-afrikai Malin

Festett falu Tiebele-ben a becsületes emberek országában, a Nyugat-Afrikai Burkina Fason

kell adnom a stafétabotot. Szerencsére nálunk, az ország minden régiójában működnek tüdőgondozók, ahol elsősorban a járóbetegeket kezeljük, s nekem lehetőségem van arra, hogy hasznosítsam korábbi tapasztalataimat: a gondozóban tüdőszűrést végzünk, betegeket látunk el, illetve ápoljuk a krónikus eseteket.

Ha továbbra is dolgozik, hogyan van ideje arra, hogy hódoljon ismert szenvedélyének, azaz járja férjével a világot?

– Kezdetben, még főorvosi időszakomban, nem volt egyszerű az egyeztetés. Egy művelt, tapasztalt és egészen fantasztikus idegenvezető azonban ráébresztett az utazás szépségeire; neki köszön-

hetjük, hogy elmélyültünk Ázsia történetében és jelenében, továbbá megismertük a buddhizmust és a benszülötték kultúráját.

Meghatározó esemény volt, hogy Kuala Lumpurban egy kongresszuson felvetettük kísérőnknek, hogy ha már itt vagyunk a Föld túlsó felén, talán elutazhatnánk néhány nevezetes helyre. Vezetőnk vette a lapot, kapásból kezdte sorolni a desztinációkat, mire megállítottam, hogy hiszen még nem is hallottunk a felsorolt látnivalókról. A válasz úgy szólt: „Kedves Asszonyom! Utazni csak olyan helyre érdemes, amiről

A háttérben: bonbon formájú Csokoládé hegyek a Fülöp-szigeteken, Boholban

A tapasztalt, rutinos utazók, akik távoli úti célokat keresnek fel, mesteri tökélyre képesek fejleszteni a poggyászcsoomagolás technikáját. Csukott szemmel is tudják, mi az az eszköz, amit feltétlenül magukkal kell vinniük, s mi az a kolonc, amitől menet közben feltehetően meg kell szabadulniuk. Hogy minden megvan-e a hátizsákban, mire kell vigyázni, s például milyen apróságokkal lehet kedveskedni, hogy olcsó szállást, segítséget kapjanak az őslakosoktól. Egy orosz szokás szerint indulás előtt célszerű ráülni a bőröndre, s néhány perc alatt csendben végig kell gondolni, nem maradt-e otthon valami.

Erzsébet asszonynak azt javaslom, hogy csináljunk valami hasonlót: egy kis közös leltárt, mintha épp elindulna valahová. S fűzzön mindenhez egy kis magyarázatot is.

1. útlelél-vízum:

a legtöbb országba már csak fizetős vízummal lehet belépni

2. biztosítás:

jó ha van, de lehet egy kicsit kockáztatni is

3. fapados repülőgép:

Európában kedvező, hosszabb távon fárasztó, de van egy ázsiai érdekeltégű légitársaság, mely a kényelmet kínálja utasainak.

4. túlsúly:

ne vigyünk sok göncöt; ruhát megérkezés után, a célsországban kell venni, olyat, amelyet a klímát ismerő helybeliek is hordanak, a végén ott lehet hagyni. Az út végén mindig van olyan rászoruló, aki hálás a használt cuccért.

5. védőoltás:

csak ahol kötelező, például Nyugat-Afrikában. Abban nincs egységes vélemény, hogy mi nyújt hatékonyabb védelmet: a megelőző oltás vagy a módjával fogyasztott alkohol.

6. hazai ízek:

a különböző népek konyháját meg kell ismerni. (Három-négy nap után azonban már hiányzik a téliszalámi vagy a füstölt kolbász íze.)

7. nyelvtudás:

az angol csaknem mindenütt elfogadott

8. kapcsolatteremtés:

a tört angol mellett a metakommunikáció a legeredményesebb

9. úti napló:

én fényképezek, a férjem vezeti a naplót. Célszerű eltenni az úti programot, mert később megtalálható, hogyan kell helyesen írni a neveket

10. terrorizmus, biztonság:

figyelni kell az eseményeket: amikor zavargások voltak a Fülöp-szigeteken, a legforróbb részt elkerültük, nem vagyunk félősek. A túszejtések híre nem volt akadály, hogy felkeressük Timbuktu, de azért kértünk fegyveres kíséretet. Ami az anyagi biztonságot illeti, a készpénzt mindig magukkal viszik, több helyen elrejtve a testükön, mindenekelelt egy széles övben.

maga még nem hallott.” Nos, ez lett a mottónk a további utazások során, elsősorban Dél-Kelet Ázsiában, de több más földrészen is. Egyre kisebb csoportokkal tartottunk együtt, míg aztán nem tettünk szert olyan tapasztalatra és helyismeretre, hogy férjemmel kettesben kerestük-keressük fel a megcélzott országokat. Immár csak helyi vezetővel, ott állunk meg, ahol jólesik, addig fényképezgetünk, ameddig tetszik.

Hány országban jártak eddig?

– Ötvennyolc országot kerestünk fel, de nem a szám a lényeg, előfordul az is hogy visszatérünk valahová. Legkedvesebb úti célunk Burma. A névről a legtöbb embernek a diktatúra jut az eszébe, de ennek negatív jeleit az országba látogató utazó nem tapasztalja. Fantasztikus élmény, hogy látni lehet az emberek belső békéjét, azt, ahogy a buddhizmus és a burmaiak lelkivilága összefonódik, eggyé válik, s ez megszabja az életüket. Egy boldog nép, amelyik gyönyörű környezetben él, harmóniában a természettel. Először azt hittük, hogy valami mesterséges valósággal találkoztunk, de vissza-visszatérve

*Tánc a „small numbas” törzs tagjaival
Malekula szigetén*

azt láttuk, hogy lehetnek politikai vagy gazdasági változások, az emberek mindig békések, kiegyensúlyozottak, mi sétálhatunk az utcán, biztonságban vagyunk a törzsi falvakban, mindenütt azt láthatjuk, hogy egyszerűen élnek, és megelégszenek azzal, amijük van.

Eldöntötték már, hogy mi lesz a következő úti cél?

– Jó lenne megismerni a celebeszi toraja népcsoport halotti kultúráját. Úgy érzem, a mi társadalmunknak is lenne mit tanulnia tőlük. Mindenesetre szeretnénk eljutni a rendkívül izgalmasnak tetsző Borneóra is. S ne feledjük: nagy vágyunk az, hogy végig követjük a nagy felfedező, Stein Aurél útját.

Csák Elemér

Télből a tavaszba...

Balikó Zoltánnak - melyik autósnek ne lennének? – fura élményei is vannak. Újabb történeteiből – mondhatnám könnyed hangvételű publicisztikáiból – az is kiviláglik, hogy sokat sétál vadászkutyájával, közben bevillannak Hemingway sorai és Marc Chagall képei. És közben – mint valamennyien – várja a tavaszt és az újrakezdést.

Téli reggel

Minden nap egyre tovább tart a sötét. Most is, amikor már indulni kell. Az elmúlt napokban a tél már kimutatta foga fehérjét - hó is esett. Ma reggel plusz 12 fok van. A megszokásból felvett meleg holmik tovább fokozzák a hőérzetet. Tavasz a télben? A tél meg éppen hogy elkezdődött. A langymelegtől jókedvre derülve felszabadultan ülök az autóba. A szélvédő tiszta, nem kell a jeget vakarni. Egyszer csak a homályos háttérből a zebrán egy kivilágítatlan gyalogos sziluettje válik el. Meg tudtam állni, felsóhajtok. A jó vezetőnek szerencse is kell.

A minap egy főútról kanyarodni készültem balra, de a szemből jövő autó miatt várnom kellett. Mire befejeztem a manővert, a velem párhuzamosan kanyarodó autó sofőrje – aki már jó ideje várt a sorára –, rám üvölt: „Mi van, te kriptaszökevény?” Később, amikor ausztrál rokonaimnak le akartam fordítani ezt a nem hétköznapi megjegyzést, csak erőltetve, ilyen formán tudtam: „grave deserter”. Nem értették, de jót derültek rajta. Gyakran én is így álcázom az angol nem tudásomat. Derülök vagy ko-

molykodom, attól függően, milyen a partnerem mimikája.

Komolyra fordítva a szót. Még előttünk a tél, hóval, faggal, dermesztő hideggel. De ma, ma boldogan befogadom ezt a váratlan, csodásan meleg, ajándék napot.

Kutyajárás

Gyönyörű nap van, a tavasz első napja. A délelőtt most kezd kiteljesedni, a napsugarak még ferdén érik a földet. Lassan baktatunk, a kutyám fejével a föld fölé hajolva vadászkutya módra. Egy nyitott ablakból Schubert dal hallatszik, Dietrich Fischer-Dieskau énekel. Megállok, hallgatom, míg vége a dalnak. Eszembe jut egy párizsi nap, amikor a Saint-Germain-des-Pres templomból hallatszott ki az orgonaszó. Az orgonista egy Johann Pachelbel darabot játszott. Beültünk a padosorok közé, úgy hallgattuk.

Lekanyarodunk a tó felé, a fák közül felénk sétálva érkezik egy erősen kisminkelt idős hölgy apró kutyájával. A kiskutya az enyémtől eltérően póráz nélkül közlekedik, és mint kiderült, nőtény. Elindul a hancúrozás. A hölgy megkérdezi, miért nem engedem el a kutyámat. Válaszom, hogy elbóklászna, nem kockáztathatok. „Vagy úgy?!” – hangzik, „nem tartja jól a kutyáját”? Ó, dehogy. Válaszolom. Sőt, csak ő vadászkutya, ha elengedném, már messze járna, ki tudja mikor és honnan jönne vissza. Látszik a szemén, hogy nem hisz nekem. Megyünk tovább, egy darabig velünk jön az apró kutya, majd a gazdája hívogatására visszafordul.

Elérkezünk a tó másik oldalára, ahol mocsári ciprusok sorakoznak. Különös

fák, New Orleans tájékán honosak. A gyökerek kibújnak a földből, furcsa alakzatokat képeznek, apró emberekre emlékeztetnek. Egy kis csoport Jézust és tanítványait idézi. Meg is van a tizenkettő. Emlékszem, New Orleansban Mardi Gras volt, amikor ott voltam. A tömeg áramlott a Canal Street-en, az erkélyekről gyöngyfüzéreket dobtak le a népek a járókelők közé. Szólt a zene, áradt a jazz.

Elhagyjuk a tavat. Most egy darabon úgy közlekedünk, ahogy illik. Rövid pórázon tartva mellettem jön, fejét felemeli, keményen lépeget. Távolról egy újabb kutya közeledik. Az enyém hirtelen lépést vált, mozdulatai megváltoznak, járása hasonlít a bécsi spanyol lovasiskola lovaiéra, elegáns, kimért, nemes. Szerencsére az idegen

kutya gazdájával együtt más irányt vesz, így zavartalanul mehetünk tovább. Lift, majd az utca fölött átívelő híd, a túloldalon már a Zsolnay negyed udvarán járunk. Éledezik a természet, mi is egyre élénkebbek vagyunk. Hosszú volt a tél.

A tavasz áradása

Kora tavasszal gyakran eszembe jut Ernest Hemingway: A tavasz áradása (The Torrents of Spring) című novellája és persze a chinook, a Sziklás hegység keleti oldalán lezúduló fön jellegű bukószél, ami megolvasztja a havat. Amikor a tavasz legelső jele megjelenik egy finoman simogató, enyhe szellő formájában, akkor elindulnak az indiánok. A chinook megszédülést jelenthet, a tél múltával, a fagy feloldódásakor, a jég olvadása után, amikor már feszülnek a rügyek, és apró zöld levelecskék jelennek meg a fákon és a bokrokon, akkor érkezik meg. Az ember ilyenkor legszívesebben otthagyná a munkáját, az otthonát, saját magát is. Csak menne, a szél összeborzolná a haját, ha van neki, dombokra fel, völgyekbe le, álmódzva a réteken, mezőkön. Ha egy magas hegyhez ér, megáll, vajon fel tudok rá kapaszkodni? Nem, nekem jobb itt lenni, bolyongani és engedni, hogy átjárjon a szél, úgy érezni magam, mint próféta a csontjába rekesztett tűzzel.

A tavasz a reménység időszaka, az új-rakezdésé. Ami elmúlt, elmúlt, de most új világ jön, újult erővel vágunk neki a napoknak és várjuk, hátha a szél hátára kap és elrepít minket is, mint Marc Chagall emberkét.

Füst nélkül könnyebb!

„A dohányzásról pofonegyszerű leszokni. Én magam is legalább százszor megtettem.” Mark Twain szellemes mondása sejteti, mennyire nagy az a probléma, amivel a Dohányzás Leszokás Támogatási Módszertani Központ által működtetett call center munkatársai küzdenek 2012. óta nap mint nap az Országos Korányi Pulmonológiai Intézetben. Az ingyenesen hívható 06 80 44-20-44 telefonszám az év minden napján elérhető 0-24 óra között. A programok az Európai Unió támogatásával valósulhattak meg.

Kovács Gábortól az intézet főigazgatójától megtudtuk, hogy manapság az obstruktív légúti betegségek – a COPD, az asztma – a legfontosabb népegészségügyi jelentőségű betegségcsoport a tüdőgondozók számára.

– Van 600.000 COPD-sünk, ugyancsak 600.000 asztmásunk az országban, akiknek mintegy a felét gondozzuk, akiről gondoskodni kell! Még egy riasztó szám: a betegek 60 százaléka dohányzik és ebből a 60 százalékból rengetegen nem hajlandók leszokni! A dohányosok esetében a spontán leszokás aránya kevesebb, mint 5 százalék, ezért szükséges a leszokni vágyó dohányosok számára megfelelő, evidenciákon alapuló leszokási programmal és szakemberekkel rendelkező, intézményi háttérrel biztosítani.

Ezért hoztuk létre az Országos Korányi Pulmonológiai Intézetben a Dohányzás Leszokás Támogatási Módszertani Központot, amely a tüdőgondozókkal szoros együttműködve képzéseket szervez és koordinálja a feladatokat. A szakma kötelessége, hogy tegyen meg mindent a betegekért, hogy legalább odáig eljussunk, hogy a dohányzó betegek le akarjanak szokni! Nem biztos, hogy sikerül nekik, de akarjanak, próbálkozzanak! Ha ennyit megtettem, lehet, hogy többet tettem, mint a legszofisztikáltabb gyógyszeres kezelésekkel!

A dohányzásról leszokni vágyóknak segít a call center, hatodik éve

hívhatják ingyenes 06-80-44-20-44 telefonszámát. A vonal másik végén tapasztalt szakemberek fogadják hívásaikat és kísérik végig őket a leszokás nehéz folyamatán. A program legalább hat hétig tart, közben megbeszéljük a leszokási folyamat során észlelt gondjait, tapasztalataikat. A call center az elmúlt években már több mint tízezer hívást bonyolított le, megkönnyítve a cigaretta végleges elhagyását annak, aki szeretne megbirkózni szenvedélyével.

A leszokást támogató proaktív telefonos tanácsadás során a kiképzett szakember (orvos, pszichológus vagy egészségügyi szakdolgozó) a megadott kognitív-viselkedésterápiás protokoll és a páciens egyéni szükségleteinek alapján vezeti őt végig a leszokás folyamatán.

A dohányzás leszokást a www.leszokaspont.hu weboldal is segíti. Böngészői megtalálhatják a csoportos leszokásban támogatást nyújtó tüdőgondozók listáját, és azt is: milyen hátrányai származnak a dohányosnak abból, ha tovább füstöl, és milyen előnyei abból, ha leteszi a cigarettát.

A dohányfüst legalább négyezer kémiai anyag keveréke, amelyek közül mintegy négyszáz komolyan egészségkárosító (például kátrány, szénmonoxid, cianhidrogén). A tartós dohányzás nyomán megsokszorozódik a rákos daganatok kialakulásának a valószínűsége: 15-ször gyakrabban alakul ki például tüdőrák és 20-szor

gyakrabban gégerák a nemdohányzókhöz képest. A dohányosok körében megnő az érlemeszesedés, a szívinfarktus, az agyvérzés, az amputációval is járó végtagi érelzáródás, a trombózis valamint a tartós és fokozódó fulladással járó, köhögéses légzőszervi megbetegedés (COPD, idült bronchitis) kockázata. A fenti betegségek kockázatát csökkenti, ha el sem kezdjük, vagy ha minél hamarabb végleg abbahagyjuk a dohányzást.

A honlapon regisztrálni is lehet a telefonos tanácsadásra: a regisztrációt követően a call center munkatársai egy-két napon belül, a választott napszakban visszahívják a leszokni vágyókat. Sikeres leszokási stratégiákkal is találkozhatnak a látogatók, egy költségkalkulátor segítségével pedig kiszámolhatják, mennyit takaríthatnának meg azzal, ha végleg letennék a cigarettát.

A weboldal nem csak a leszokni vágyóknak, hanem a szakembereknek is segít – naprakész szakkikkel és anyagokkal látja el az érdeklődő orvosokat, akik a honlapon keresztül továbbképzésekre is jelentkezhetnek.

Hogyan működik a gyakorlatban a call center? **Pataki Erika, a központ koordinátora** avat be minket a gyakorlati részletekbe.

– A telefonszámunkat naponta átlagban 10–30 ember hívja, aki szeretne leszokni a dohányzásról. Üzenetrögzítőre mondja az adatait, mi pedig visszahívjuk, és egy hat beszélgetésből álló personalizált tanácsadási folyamat veszi kezdetét – hat héten át heti egy kb. 10–20 perces beszélgetéssel támogatjuk szándékában. Célunk a viselkedésváltozás elősegítése. A call center egy TÁMOP-projekt keretében jött létre és a WHO protokollja alapján működik.

Mennyire dönthetik el Önök, milyen mederben haladjon a beszélgetés? Mennyire kell alkalmazkodniuk a protokoll előírásaihoz?

– Kötött a beszélgetések tartalma és a meder, amiben benne kell maradunk. Mindig beszélünk a motivációról, erősítjük, bátorítjuk, hiszen ez hullámzó lehet, az elvonási tünetekről, a függőség természetéről, és az esetleges nikotinpótlásról. Azt viszont mi magunk dönthetjük el, melyiket mikor hozzuk szóba. Van, aki hallani sem akar a gyógyszeres terapiáról, más pedig tudni akarja, mi a különbség a nikotinos tapasz és rágó között. Személyes problémák is felmerülnek: arra kell választ találni, hogyan lehet átalakítani, megváltoztatni a rutint, a megszokott mozdulatokat.

Mi az Önök módszere?

– Sok-sok pozitív visszajelzés és praktikus tanácsok. Mi például azt is nagy eredménynek tartjuk, ha valaki napi két dobozról tíz szálra csökkenti az elszívott cigaretták számát. Már ez is nagy dolog, hiszen önkontrollra tett szert, a korábbi leszokási kísérletek során sok technikát kipróbált, ami később jól jöhet. Mindig azt nézzük, mi a legjobb, amit az adott helyzetből ki lehet hozni. Dicsérjük a klienseket, és megosztjuk velük a bevált praktikákat: ezek néha picit, egyszerű dolgok is lehetnek, ha nagyon kívánják a dohányzást, igitanak meg egy pohár vizet, tevékenyen tereljük el a figyelmüket, például vigyék le a kutyát sétálni, vagy menjenek ők maguk, ha nincs. Ha a mozgás sikeresen beépül valakinek az életébe a dohányzás helyett, akkor egészen más perspektívái lesznek, ez még az elhízás ellen is jó.

„Szasztok! Most kezdek itt, mert anyuék benyomtak a programba. Egyelőre tetszik minden, a pszichológus csaj tök cuki és laza a telefonban – végre valaki, aki nem dirigálni akar, hanem értelmesen elmagyarázza, mi miért történik. Szóval most már én is úgy látom, kicsit sok az napi 15 szál, meg persze a hétvégi bulik, akkor elmehet másfél doboz is... Úgyhogy most nagyon elhatároztam, hogy leszokom, szorítsatok! :) Kitartást nektek is! :)”

„Az ismerős, hogy kezd elegend lenni? Mert úgy aztán nem lehet leszokni, hogy a fél iroda füstöl, és persze kint hallod az új híreket, az új pletykákat – még az irodai bulikban is a bagós szekcióban van nagyobb hangulat. Az első döccenők után már egészen jól ment, a Call centeres nővel a napi dobozt levittük egy-két szálra, van, hogy kevesebb, de ez a hétvégi, céges tréning nagyon betett. Nem akarom elrontani, mert nyolc év után tényleg itt az ideje, hogy lerakjam a cigit, de néha úgy érzem, a határaitam feszegeti.”

„Azért veszek részt a programban, mert 40 évesen szívinfarktussal kórházba kerültem, és radikálisan életmódot kellett váltanom. Kocogni kezdtem, egészségesen táplálkozom, de a dohányzás abbahagyásához profi támogatást akartam. A munkahelyi stressz miatt a napi adagom felment két dobozra, volt, hogy többet is szívtam, így nem lehet csak úgy leszokni. Már hat hete járok a tüdőgondozó csoportba, mert erőt ad látni, hogy mások is küzdenek és megküzdenek az elvonási tünetekkel. Én is képes leszek rá.”

www.leszokaspont.hu

Ki az, aki könnyebben leszokik a dohányzástól?

– Azok, akiknél még nem olyan erős a függőség, nincs más szenvedélyük, nem túl hosszú ideig dohányoztak. Ez nem iskolázottság függő, sokszor azok a legsikeresebbek, akik ránk hallgatnak, és csak követik a protokollt. Az intelligensebb emberek hajlamosak kibúvókat keresni, és megmagyarázzák, miért nem megy. Ez nem jó hozzáállás, csak akkor van esély a sikerre, ha a kliens „odateszi magát”. Sokszor egy jó kérdéssel el lehet indítani a folyamatot. Az egyik kliensem, egy nagymama például a kamra mögött dohányzott, titokban.

Nem sokat, csak napi pár szálat, de azt nem tudta elhagyni. Egyszer megkérdeztem tőle: – Ön egy intelligens nő, miért van szükség erre a hazudozásra, bujkálásra...? Később azt mondta, nagyon elgondolkozott a kérdésem, és tulajdonképpen ekkor kezdődött a leszokása. Van egy hasonlat is, amit sokszor bevettünk: képzelje azt, hogy egy folyón kel át. Nincs két egyforma átkelés, nincs két egyforma folyó. Mi nem vagyunk révészek, nem tudjuk átvinni, csak segíteni tudunk, akár azzal, hogy segítünk megtalálni a világitó tornyot, ami az ő motivációja! Mi adunk B-tervet, ha kell, de a kliensnek kell belelépnie a folyóba, ő lesz vizes (nálá jelentkeznek a megvonási tünetek).

Kíváncsivá tett: számszerűen milyen eredményt érnek el ezzel a módszerrel?

– A regisztráltak száma meghaladja a 13 ezret, de ebben vannak érdeklődők, komolytalan szándékok és van duplikáció is. Sokan vannak, akik többször futnak neki. Előfordul,

hogy a füstmentesség gellert kap, és visszacsúszik a próbálkozó, de később, amikor olyan élethelyzetbe kerül, újakezdi. Ami pedig az eredményeket illeti: fél, és egy év után visszahívjuk a klienseket, a nem dohányzók aránya 15 százalék körüli. A jelentkezők egy része beteg, akiket egy kedvezőtlen diagnózis után küldenek hozzánk. Velük nem biztos, hogy könnyebb a dolgunk. Van, aki sokkot kap, és eldobja a cigarettát, más meg azt mondja, most biztosan nem tudok leszokni. Náluk a mennyiség csökkentése a reális cél.

Lehet ezt a munkát tanulni? Mennyire van szükség a megérzésre? Ön például másképp beszél most a telefonálókkal, mint három éve, amikor ide került?

– Inkább azt mondanám, hogy másra van fülem. Már a hangszínből meg tudom mondani, ha valaki meg akar vezetni – nem okvetlenül rosszindulatból, csak azt mondja, amit szerinte én hallani akarok. Aki például valóban abbahagyta a dohányzást, az sokszor napra pontosan tudja, mikor történt, annyira fontos esemény

Miért veszélyes a dohányzás?

A dohányfüst mintegy négyezer kémiai anyag keveréke, amelyek közül mintegy négyszáz komolyan egészségkárosító (például kátrány, szénmonoxid, cianhidrogén).

A tartós dohányzás nyomán megsokszorozódik a rákos daganatok kialakulásának a valószínűsége: 15-ször gyakrabban alakul ki például tüdőrák és 20-szor gyakrabban gégerák a nemdohányzókhoz képest.

A dohányosok körében megnő az érelmeszesedés, a szívinfarktus, az agyvérzés, az amputációval is járó végtagi érelzáródás, a thrombózis valamint a tartós és fokozódó fulladással járó, köhögéssel légzőszervi megbetegedés (COPD és idült bronchitis) kockázata.

Mindezen betegségek kockázatát nagymértékben csökkenti, ha el sem kezdi vagy minél hamarabb végleg abbahagyja a dohányzást. Ez azonban nem mindig könnyű.

A leszokás esélye növelhető

A dohányzástól leszokni a legtöbb esetben nehéz, mert a dohányzás nemcsak egy rossz szokás, hanem egyben erős függőség is. A legtöbb dohányos többször is megpróbálkozik a leszokással, mire végleg leteszi a cigarettát. Ha már akár többször is megpróbálta, ne adja fel, vágjon bele ismét! A szakemberek segítségével megnövelheti a siker, a végleges leszokás esélyét.

MIBEN SEGÍTHETNEK ÖNNEK A SZAKEMBEREK?

- Segítenek erősíteni a leszokás iránti motivációját, eltökéltségét
- Segítenek kidolgozni a leszokás első lépéseit.
- Segítenek leküzdeni a leszokás nehézségeit.
- Segítenek új szokásokat kialakítani.
- Segítenek megelőzni a visszaesést.

Mit nyer az, aki leszokik?

Ha leszokik a dohányzástól, évekkel meghosszabbítja az életét és a hosszabb életét egészségesebben, jobb életminőségben élheti le. A dohányzás abbahagyását követően szinte azonnal érezhetőek lesznek a kedvező változások.

Az utolsó cigaretta elszívását követően

- néhány órán belül csökken a vérnyomása és a pulzusa
- néhány napon belül csökken az akut szívinfarktus veszélye
- két napon belül megkezdődik a szénmonoxid kiürülése a szervezetből
- egy héten belül könnyebb lesz a légzése, javul a fizikai teljesítőképessége
- újra érzi majd az izeket és illatokat
- egy hónapon belül javul a vérkeringése, könnyebb lesz a járása
- egy éven belül a felére csökken a krónikus szív- és érbetegségek kockázata
- öt éven belül feleződik a tüdőrák és más daganatok kockázata
- tíz-tizenöt éven belül a dohányzás okozta betegségek kockázata megközelíti a soha nem dohányzóét.

az életében, amire büszke, természetesen joggal!

Őn hogyan került erre a pályára?

– Egészségfejlesztő-egészségügyi diplomám van, és elvégeztem egy kétszer két napos viselkedésváltozást és dohányzásleszokást segítő tanfolyamot. Ennyi persze nem elég, kell egy személyes szenzitivitás is, ami ott kezdődik, hogy egyáltalán milyen nyelvezetet használva szólítam meg a klienst.

Hány munkatársa van a call center-nek?

– Ketten vagyunk főmunkaidőben, és van egy részmunkaidős pszichológus kollégánk. Három egészségügyi szakdolgozó nővér is dolgozik nálunk. Nagyon sok a jelentkezőink között a pszichiátriai beteg. Ha valaki két doboz cigarettát szív el naponta, akkor mindig megkérdezzük, van-e kapcsolata pszichiáterrel. Legtöbbször az derül ki, hogy igen, mert más függőségi problémái is vannak. Ilyenkor ezt figyelembe véve kell a tanácsadást folytatni. El kell döntününk, az adott helyzetben minek van nagyobb pozitív hozadéka. Hozzátenném még, hogy a kollégák – orvosok, szakdolgozók, rehabilitációs osztályokon dolgozók – munkájában is részt veszünk. Több féle akár 1 órás, egy napos workshopokat, több napos tanfolyamokat is tartunk.

Úgy tűnik: teljesen benne él ebben a világban. Mennyire viszi haza az itteni problémáit?

– Négy gyerekes anyukaként van egy egészen más iránya is az éle-

DOBJA EL A CIGIT!

INDULJON EL A CYÓGYULÁS ÚTJÁN - SEGÍTÜNK A LESZOKÁSBAN!

HÍVJA A LESZOKÁSVONAL
INGYENES ZÖLDSZÁMÁT AKÁR
MOST!

06-80-442044

SAKEMBEREK SEGÍTENEK VÉGLEG LESZOKNI A DOHÁNYZÁSRÓL.
MI TUDJUK, HOGY NEHÉZ, DE SEGÍTSÉGGEL KÖNNYEBB.

TEGYEN EGY PRÓBÁT, CSAK NYERHET!

ORSZÁGOS DOHÁNYZÁS LESZOKÁS
TÁMOGATÁSI MÓDSZERTANI KÖZPONT

ÚJ SZÉCHENYI TERV

Ministeriummal támogatott
nemzeti köznevelési
és tudásfejlesztési
programok

EUROPEAI UNIÓ
A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai
Közösségek Regionális Fejlesztési Programjának
keretében valósult meg.

temnek. Korábban fogyatékossgal élővel dolgoztam, két évet éltünk

Dublinban egy közösségi formában. Együtt töltöttük a hétköznapokat, közös programjaink voltak. Nem volt mindig könnyű, de nagyon szép és etikus út volt. Nagyon erős szenzitivitás alakult ki a gyerekekben. Tíz-tizenkét évesek voltak akkoriban, és ma is nagyon megválogatják a szavaikat, ha fogyatékkal élőkhez szólnak, nehogy bántó, sértő legyen. Soha nem felejttem el, hogy Dublinban ők maguk kérték, hogy húsvétkor rendezzünk tojásvadászatot a többieknek, és boldogan nézték, amint felnőttek kacagva-futva keresik a tojásokat... Megtanulták, milyen jó örömet okozni másoknak.

Vámos Éva

Nehéz a nem kifejezetten „nyakkendős” páciensek ellátása...

Az ország különböző tüdőgyógyászati intézményeiben zajló ápolói munkát bemutató sorozatunkban ezúttal a Törökbálinti Tüdőgyógyintézetbe látogatunk. Az egykori kolostor falai között 1926 óta működik gyógyító intézmény, fél évszázada tüdőgyógyintézet. Majdnem ennyi idő, 47 év telt el azóta, hogy Lévai Attiláné – a főigazgató ápolási helyettese – pályakezdő fiatalként ugyanitt munkába állt, és örökre elkötelezte magát az ápolással.

Őn – új titulusa szerint – a főigazgató ápolási helyettese. Különböznek a feladatai bármiben is az ápolási igazgatóétól?

– Csak a megnevezés változott, a feladataim ugyanazok. Hasonlóképpen történt a rendszerváltást követően is, amikor az intézetvezető főnővér titulust ápolási igazgatóra módosították.

Mióta dolgozik a Törökbálinti Tüdőgyógyintézetben?

– Pályám kezdete óta. 1971-ben érettségiztem Pápán, az Egészségügyi Szakközépiskolában. Az ott

töltött négy év olyannyira meghatározó volt számomra, hogy nem volt kérdés: az egészségügyben szeretnék elhelyezkedni. A történelem tanárnőnk testvére volt akkoriban a Törökbálinti Tüdőgyógyintézet igazgatója, így szereztünk tudomást arról, hogy felvétel van. Ötödmagammal helyezkedtem itt el, mint általános asszisztens. Később elvégeztem a Varga Katalin Ápolóképző Iskolát, majd 1976-ban – amikor a kórházunkban megnyílt az intenzív őrző részleg – az ápolói képzés mellé megszereztem az intenzív terápiás szakasszisztensi képzést is. Végigjártam a számlétra összes fokát, így mindent, amit tudni kell az ápolásról, a gyakorlatban is elsajátítottam. Huszonnyolc évesen kezdtem el a főiskolát, ekkor neveztek ki intézetvezető főnővérnek. Mindig olyan meghatározó, karizmatikus kórházigazgatók mellett dolgoztam, akik tanítómestereim voltak, akikre érdemes volt odafigyelni. Sokat tanultam tőlük a vezetés fortélyairól, a munkatársak megbecsüléséről, a

mindennapi munka megszervezésétől kezdve az előre mutató helyes út kiválasztásáig.

Igen fiatalon lett vezető. Hogyan tudott tekintélyt kivívni magának?

– Az idősebb kolléganők irányítása nem volt könnyű, eleinte sok akadályba ütköztem. Idővel azonban ők nyugdíjba mentek, én pedig új gárdát alakítottam ki. Olyan munkatársakat kerestem, akikben maximálisan megbízhatok. Ez körülbelül tíz évbe tellett, de megérte. Mindig számíthatok a kollégáimra, és arra, hogy minden úgy fog történni, ahogy megbeszéltük. Akkor is pontosan tudják, mi a dolguk, ha éppen házon kívül tartózkodom.

Jelenleg mekkora gárdát irányít?

– Az intézmény összesen 278 alkalmazottat foglalkoztat, kétharmaduk – 167 szakdolgozó – tartozik az irányításom alá. Közülük 95-en ápolók, míg a többiek asszisztensek, illetve 18-an az ernyőkép-szűrőálmásunkon dolgoznak.

Egy ekkora létszámú csapat irányítása mellett nyilván kevés alkalma nyílik arra, hogy a betegágy mellett legyen.

– Ez így van, de sose vesztett ki belőlem a betegágy iránti szakmai igény. Nincs függetlenített helyettesem, az osztályvezető ápolók szoktak helyettesíteni. Ez vice-versa működik: távollétükben én helyettesítem őket, ilyenkor aktívan részt veszek a betegellátásban. Amikor pedig bármelyik osztályon végigmegyek és azt hallom, hogy csengetnek egy kórteremben, biztosan megkérdezem, miben segíthetek. Úgy látszik, ezek az alapvető és meghatározó ápolói készségek – mint az empátia, a segítő szándék – örökre belém égtek.

Mit tart az ápolói hivatás nehéz részének?

– Amit speciálisan a mi intézményünkben az ápolási munka nehézségeként élünk meg, az a nem kifejezetten „nyakkendős” páciensek – a hajléktalanok – ellátása. Nem részletezem, milyen állapotban érkeznek hozzánk ezek a betegek, talán elég, ha annyit mondom: teljes fertőtlenítéssel kezdődik az ellátásuk. Nem kevésbé nehéz feladat az intenzív részlegről átvett, különböző fertőző betegségekben szenvedő betegek elkülönítése az osztályokon. Problémát jelent az is, hogy hozzánk tartozik a főváros tizenegyedik kerületének előregedőben lévő lakossága. Mind a szociális otthonok-

ból, mind a sürgősségi betegellátó osztályokról ideküldik a hetven év feletti tüdőbetegeket, sokszor igen elhanyagolt állapotban. Mindemellett különösen embert próbáló a daganatos betegek gondozása és haláláig történő elkísérése. Nem rendelkezőnk hospice részleggel, holott igen nagy szükség lenne rá, ezért azon dolgozunk, hogy megtaláljuk a megfelelő megoldást.

Mi tudja ellensúlyozni ezeket a nehézségeket?

– A sikerélmény, amikor egy beteg gyógyultan távozik a kórházunkból. Sok erőt merítünk a betegek pozitív visszajelzéseiből is. Egy-egy dicsérő levelet ki is szoktunk vetíteni a szakdolgozói értekezleteinken, ahol a teljes gárda jelen van. Sok érté-

kes információt gyűjtünk a betegelégedettséget mérő kérdőívekből, amelyek az ápolással, az étkeztetéssel, az orvosi ellátással kapcsolatos kérdésekre vonatkoznak. Ha negatív kritikát kapunk, levonjuk a következtetést, és megfelelő intézkedéssel igyekszünk elejét venni a hasonló eseteknek.

Mennyire érzékelhető Törökbálinton a szakemberhiány?

– Az utóbbi két évben minket is utolért, ezért elkezdtek a kollégák „toborzását”. Egy az intézményünket bemutató CD-vel két kollégám járja a képzőhelyeket. Ösztöndíjrendszert alakítottunk ki, melynek keretében fél éven át biztosítjuk a vidékről érkező fiatalok szállás- és rezsi-költését, további fél évig csak rezsi-

költséget kell fizetniük intézetünk nővérszállásán. Nagy szerencsénkre, ha nem is teljes munkaidőben, de részállásban néhány régi kolléga is erősíti a csapatunkat. Ők nagy segítségünkre vannak, és a visszatértük egyben azt is jelenti, hogy szeretnek nálunk dolgozni.

A kórház főigazgatójával készített korábbi interjúnk címe – Oázis az ellátórendszerben – is erre utal...

– Viszonylag kisméretű kórház a miénk, a családias légkör annak is köszönhető, hogy a munkatársak jól ismerik egymást. Igyekszünk minél több olyan programot szervezni számukra, amikor mód nyílik a baráti együttlétre. Ilyen alkalom például a társadalmi munka: erdei sétautak tisztítását szoktuk közösen végezni, illetve együtt takarítjuk, szépítjük a kórház ráckevei nyaralóját is, ahol a kollégák jelképes összeg fejében üdülhetnek. Nagy népszerűségnek örvend a Semmelweis Napon megrendezett főzőverseny, és a már említett szakdolgozói értekezlet, amikor az éves beszámolót követően nem csak kötetlenül beszélgetünk, hanem még tánra is perdülünk. Decemberben minden osztály saját ünnepi összejövetelt szervez, amelyekre én is meghívást kapok. Így gyakorlatilag minden évben hét-nyolcszor ünnepelem meg a Karácsonyt.

Ön szerint hogyan lehetne visszaállítani az ápolói hivatás presztízsét?

– Fontosnak tartom a korábban sajnálatos módon szétzilált szakképzési rendszer helyreállítását és

bővítését. Ez a folyamat öröndetes módon megindult, lényeges azonban, hogy az elméleti oktatás megfelelő mennyiségű gyakorlattal egészüljön ki. Ahogy annak idején nekünk például már másodévtől minden nyáron kötelező egy-hónapos szakmai gyakorlaton kellett részt vennünk. Az iskola falai között ugyanis nem lehet megismerni az egészségügyet. A fiatalok akkor döbbennek rá, hogy nem ez az ő világuk, amikor a tanulmányaik végeztével kikerülnek a kórházak

ba. Az sem mindegy, ki lesz a szakmai mentoruk. Ha egy olyan meghatározó személy keze alatt indulnak el a pályán, aki magas színvonalon műveli és szereti a szakmáját, mindemellett szívesen foglalkozik a fiatalokkal és át tudja adni nekik a tudást, akkor meg fogják szeretni az egészségügyet.

Példát vehetnek önről, aki lassan öt évtizede eljegyezte magát az ápolással. Olykor azonban mindenkinek szüksége van egy kis lazításra. Mivel szokta eltölteni a szabadidejét?

– Nagyon szeretek kertészkedni, amit ki is élek otthon, illetve az alsóörsi kis nyaralónkban. Hobbim még a kézimunka, a kötögetés kifejezetten kikapcsol. Amikor pedig a lányom öt éves kislány megáll az ajtóban, és elkiáltja magát – „Mamikám, hol vagy?” –, megszűnik a külvilág és csak az történik, amit ő szeretne. A férjem meglátása szerint a nagyszülőnek ugyanis az a dolga, hogy „elrontsa” az unokát. Már úton van a második, a fiamnál fog nemsokára kislány születni.

Mivel foglalkoznak a gyermekei?

– A lányom pedagógusként dolgozik, a fiam pedig szájszabó, így ő folytatja a fogorvos férjem által teremtett hagyományt.

Ha egy jó tündér teljesítené a kívánságát, mit kívánna magának?

– A kórházunkban most készül egy 2400 négyzetméteres új épületszárny, amely az onko-pulmono-

lógiai ambuláns szakrendelést fogja befogadni. Azt kívánom, sikerüljön úgy megszervezni az ellátást, hogy a márciusra tervezett átadásig minden fogaskerek a helyére kerüljön.

Boromisza Piroška

A mai napig mohácsi vagyok!

Orvosi pályája negyven éve kezdődött az Országos Korányi Pulmonológiai Intézetben, és – leszámítva a szakorvos-jelöltként belgyógyászatban eltöltött öt évet – harmincnyolc éve ugyanazon az osztályon dolgozik, amelynek ma a vezetője. Csollák Mária – aki egyben az intézet főigazgatójának helyettese is – bátran felkereshetik a betegek a problémáikkal, mert az ajtaja mindig nyitva áll előttük.

Fél órája beszélgetünk, s ez idő alatt háromszor kellett valamilyen fontos ügyben intézkednie. Hogyan tudja szabadidejében ellensúlyozni a folyamatos készenlét és a felelősség terhet?

– A kiegyensúlyozott családi hátteret tartom a legfontosabbnak. A férjem – aki szintén orvos, sebészként dolgozik – harminchetedik éve a párom. Két lányunk van, az idősebbik állatorvos, a fiatalabbik közigazdász. Már két kislány unokánk született, a nagyobbik két éves, a kicsi négy hónapos. Nekem nincs más dolgom, mint az, hogy kényeztessék őket!

Milyen gyakran látja őket?

– A kicsit gyakrabban, a nagyobbat ritkábban, mivel a fiatalabbik lányomék Németországban élnek. Éppen tegnap este érkeztek meg, úgyhogy most nagy a boldogság, mert két héttel itthon lesznek.

Nem vágyik egy fiú unokára?

– Mindkét lányom tervezi a második gyermekét, így akár még kisfiú is érkehet, bár én inkább lánypárti vagyok. Lányos család a miénk: az édesanyámék öten voltak lánytestvérek, a testvérem lánygyerekei és

lányunokái mellett egy szem öt éves kisfiú képviseli az erősebbik nemet.

Miért lett éppen orvos a nagyi?

– Soha nem akartam más lenni. Bár voltak orvosok a családuk-

Városháza Mohácson. Az 1926-ben elkészült toronykupolás épületet Árkay Aladár és fia, Bertalan tervezte

„A mohácsi sokácok messze földön ismert népszokása, a busójárás idejét a tavaszi napfordulót követő első holdtölte határozza meg. Régen farsangvasárnap reggelétől húshagyókedd estéjéig tartott a mulatság. A busójárás a más népek hiedelemvilágában is megtalálható télbúcsúztató, tavaszköszöntő, oltalmazó, termékenységet varázsló ünnepek családjába tartozik. Éppúgy rokonságot mutat a riói és a velencei karnevállal, mint az afrikai népek szokásaival.

Mohácson a hagyomány eredetét a török-üzés legendájával is magyarázzák. A mondának – mely szerint a Mohács-szigeti mocsárvilágba menekült őslakos sokácok megelégedve a rabigát, ijesztő álarcokba öltözve, maguk készítette zajkeltő eszközökkel, az éj leple alatt csónakokkal átkelve a Dunán, kizavarták a törököket Mohácsról –

aligha van történeti alapja. A város 1687-ben szabadult fel a török uralom alól, s a sokácok nagy arányú betelepítése csak mintegy tíz évvel ezután kezdődött meg. Minden bizonnyal a balkáni eredetű sokácok korábbi hazájukból hozták magukkal a szokást, mely aztán Mohácson formálódott tovább és nyerte el mai alakját. A népszokás megjelenéséről a XVIII. század végéről vannak adataink.

A busó öltözete régen is olyan volt, mint ma: szőrével kifordított rövid bunda, szalmával kitömött gatyka, amelyre színes, gyapjúból kötött cifra harisnyát húztak, lábukon bocskort viseltek. A bundát az öv vagy marhakötél fogta össze derekukon, erre akasztották a marhakolompot. Kezükben az elmaradhatatlan kereplőt vagy a soktollú, fából összeállított buzogányt tartották. A leglényegesebb azonban, ami a busót busóvá teszi: a fűzfából faragott, hagyományosan állatvérrel festett birkabőr-csuklyás álarc.

Az így beöltözött busókat kísérik a jankelék, akiknek az a szerepe, hogy távol tartsák az utca népét, főleg a gyerekeket a busóktól. Hamuval, liszttel, ma már csak ronggyal vagy fűrészporral töltött zsákjukkal püfölik a csúfolódó gyerekhadat. A lefátyolozott arcú nőket és a lakodalmas viseletbe öltözött férfiakat, továbbá a karneváli jelmezű alakokat maskarának nevezik Mohácson.

Régen a túlkölő, kereplő, kolompot rázó és „bao-bao!”-t ordító busócsoportok tulajdonképpen célja az volt, hogy házról-házra járva kifejezze jókívánságait, elvégezze varázslatait és részesüljön azokban az étel-ital adományokban, amiket sehol sem tagadtak meg tőlük.

A mai busójárás a régi népszokás központjában, a Kóló téren kezdődik. A beöltözött busók, jankelék, maskarák itt gyülekeznek, itt találkoznak a Dunán csónakokkal átkelt busók az ágyús, az ördögkerek, a szekeres, a kürtös, a teknős és más busó csoportokkal. A régi elöltöltős busóágyú dőrejére a különböző csoportok a főutcán át bevonulnak a város főterére, ahol szabad farsangolás kezdődik. Ezt követően a Duna-parton és a környező utcákban iszonyú zajt keltve ünneplik a farsangot. Szürkületkor visszatérnek a főtérre és a meggyújtott óriási máglya körül táncolnak. Ezzel ér véget a Farsangvasárnap. A mohácsiak azonban kedden is farsangolnak, amikor is az újabb főtéri máglyára helyezték, telet jelképező koporsó elégetésével és körültáncolásával búcsúznak a hideg évszaktól, s köszöntik a tavasz eljövetelét.”

www.mohacsibusojaras.hu

amit kaptam, az a szemlélet, hogy a pácienssel, mint egész emberrel kell foglalkozni. Az, hogy remekül tudunk diagnosztizálni, önmagában kevés. Nem a betegséget gyógyítjuk, hanem az embert, akinek az egészségügyi problémáin kívül magánéleti gondjai is lehetnek. Minden beteg egy külön entitás, és az orvosának jól kell ismernie őt ahhoz, hogy megtalálja vele a közös hangot. Ez elengedhetetlen, ha azt akarjuk, hogy a beteg úgy gyógyuljon, ahogyan azt mi szeretnénk.

A tüdőgyógyászaton belül mi érdeklí a legjobban?

– Az intézetünkben nagyon sok az onkológiai beteg – a pácienseink több mint 60 százaléka tüdődaganatban szenved –, az ő gyógykezelésükkel foglalkozom a legtöbbet. Ahogy az évek folyamán nőtt a tumoros betegek száma, úgy került egyre többféle gyógyszer a kezelési palettára. Az egyre szélesebb skálán mozgó terápiás lehetőségek megismerése mellett természetesen igyekszem nyomon követni az egyéb tüdőgyógyászati kórképekkel kapcsolatos fejlődést is. Az alapállás az, hogy gyógyító orvos vagyok.

Nem igazán szeretem a kémcsöveket és a pipettákat, ezért nem is kalandoztam el más területre. Az emberekkel szeretek foglalkozni, ezt tanultam, ehhez értek. Azért vannak

ban – két nagybátyám a fővárosban praktizált –, nem voltam velük napi kapcsolatban, mivel Mohácson nőttem fel. Ezért kevésbé az ő példájuk, mint inkább a gyógyítás, a segíteni vágyás motivált, amikor a SOTE orvosi karára jelentkeztem.

Mohácsiként miért nem Pécsre felvételizett?

– A barátnőmmel közösen felvételiztünk, ő a gyógyszerész karra, én az orvosira. Pécsen akkor nem működött gyógyszerész kar az egyetemen, ezért döntöttünk a SOTE mellett. Az élet fintora, hogy őt nem vették fel, engem viszont igen, így a fővárosban ragadtam.

Eredetileg melyik orvos-szakma vonzotta?

– Belgyógyásznak készültem, de a végzést követően, 1977-től két éven át a Korányi Intézet patológiáján dolgoztam, ami nagyon hasznos volt számomra, sokat tanultam belőle. Nem sajnálom egy percig sem, hogy két évet erre szántam. Ezt követően kerültem klinikusként az 1-es számú tüdőgyógyászati osztályra. Így először a tüdőgyógyász szakvizsgát tettem le, majd a belgyógyászaton eltöltött öt év leteltével megszereztem a belgyógyász, s később a klinikai onkológus szakvizsgát is.

Ha eleve belgyógyásznak készült, miért nem maradt azon az osztályon?

– Az intézetünkben működő forgórendszerben az a kolléga, aki megszerezte a belgyógyász szakvizsgát, visszament az anyaosztályára, mert a helyébe másik szakorvosjelölt érkezett, hogy letöltse ott az ötéves idejét. Halmos Tamás tanár úr, a főnökünk kiváló orvos volt, tőle tanultam mindent, amit ma a munkám során használni tudok. A legfontosabb útravaló,

itt mindig sokan, mert az ajtóm mindig nyitva áll. Bármikor bejöhetnek hozzám a betegek, elmondhatják a gondjaikat és feltehetik a kérdéseiket. Igyekszem mindenben segíteni nekik, akkor is, ha történetesen nem arról van szó, hogy a fehér tablettát kell bevenni, vagy a pirosat. Nagyon igénylik az odafigyelést, a törődést. Azt kell, hogy érezzék: hiába fekszik az osztályon ötven beteg, ők állnak elől a fontossági sorrendben. El kell érni, hogy ugyanezt érezze minden egyes beteg.

Ehhez viszont sok-sok idő kell!

– Valóban, ám mégis azt gondolom, hogy még ebben a rohanó világban is érdemes időt szakítani erre. Sokan jönnek hozzám azért, hogy magyarázzam el nekik a betegségüket, vagy mondjam el, mit jelent a leletükön olvasható latin szöveg. Azt igénylik, hogy ne csak egy papírt kapjanak a kezükbe, hanem érthetően adjuk a tudtukra, hogy mi történik velük. Ma, az internet világában sokféle információhoz hozzájutnak, és ha nem kapják meg a szakszerű felvilágosítást, könnyen rossz vágányra kerülhetnek, ez pedig hátráltathatja a gyógyulásukat. Sokkal gördülékenyebben zajlik a betegellátás és a betegek is együttműködőbbek, ha

tudják, hogy mi történik velük, mit miért csinálunk, minek mi a következménye, mire számíthatnak. Ezt minden egyes betegnek a saját szintjén kell elmagyarázni. Mindenkinek igazat kell mondani, de úgy kell „találni”, hogy ő el tudja azt fogadni és fel tudja dolgozni.

Hány órát tölt naponta az intézetben?

– Minimum kilenc-tíz órát, amibe az osztályos munka mellett bele kell sűríteni a heti kétszeri ambuláns rendelést, és a főigazgató-helyettesi feladatok ellátását is. Ez utóbbi egyrészt a főigazgató munkájának segítségével, másrészt az orvos-szakmai

felügyeletem alá eső tevékenységek kontrollálásából áll.

Az unokázásról mesélt már. Mivel tölti még szívesen a szabadidejét?

– Szeretek olvasni, most éppen egy nemrégiben megjelent, Mohács történetét bemutató gyűjteményt bogarászok. A férjemmel szívesen utazunk és kirándulunk, rendszeresen hazajárunk Mohácsra, a kilencvenedik életévébe lépett édesanyámhoz. Természetesen idén sem hagytuk ki a busójárást, mert én a mai napig mohácsi vagyok: az voltam és az is maradok.

Boromisza Piroska

Büszke vagyok a lányaimra!

Slárku Ilona az edelényi Koch Róbert Kórház osztályvezető főorvosa elmondhatja, hogy harmóniában van önmagával. Gyerekkora óta az orvosi pályára készül, az egyetem után egyenes út vezetett az edelényi tüdőkórházba, ahol nem csak megismerte, hanem olyannyira megszerette ezt a szakterületet, hogy már nem is tudná elképzelni magát máshol.

Gyermekkorban sokszor játsunk felnőttes játékokat. Van, aki autóversenyző, van, aki tanítónéni, vagy éppen orvos, vagy mérnök szeretne lenni. A évek során az álmok aztán gyakran megváltoznak.

– Az én álmaim nem változtak. Már kisgyerekkoromban, mikor a barátaimmal játszottunk, mindig úgy alakítottam, hogy a többiek legyenek a betegek, és én az orvos, aki meggyógyítja őket. Nem voltam rest a szüleimtől fecskendő, receptfüzetet, üres gyógyszeres dobozokat, fonendoszkópot csenni a hitelesebb játék kedvéért. Ebből már kiderül, hogy orvos családba születtem. Édesanyám szemész, édesapám pulmonológus. Miután szüleim munkássága és hivatásszeretetük mindig is minta volt előttem, így nem volt nehéz a pálya-választás.

Mivel két orvos is van a családban – akik ismerték a szakma nehézségeit, buktatóit –, nem akarták lebeszélni?

– Számomra annyira egyértelmű volt, hogy ez az én utam! Így aztán a szüleimben fel sem merült egy másik pálya választásának lehetősége.

Melyik volt az a pillanat, amikor elhatározta, hogy a tüdőgyógyászatot választja?

– A Debreceni Orvosi Egyetemen szereztem a diplomámat, utána az edelényi tüdőkórházban kaptam munkalehetőséget. Végül is az élet alakította úgy, hogy ebbe az irányba indultam el, és ahogy folyamatosan képeztem magam, egyre mélyebbre sodródtam a szakma rejtelmeibe, az meg egyre inkább magával ragadott. Ma már el sem tudom képzelni, hogy más területtel foglalkozzak.

Az edelényi Koch Róbert Kórház osztályvezető főorvosa. Min szeretne változtatni?

– A főorvosi kinevezésemben semmi kalandos nem volt. Ahogy az egy kórházban lenni szokott, kollégák nyugdíjba mennek, elköltöznék vagy munkahelyet váltanak, ez nálunk is így volt. A kórház vezetősége pedig úgy döntött, hogy engem nevez ki erre a pozícióra. Mivel frissen kinevezett osztályvezető vagyok, igyekszem tartani a már kialakult, régóta jól működő munkaritmust. Nincs még akkora rálátásom, hogy újításokon gondolkodjam. De gondolom, majd ennek is eljön az ideje.

Mennyire túlterhelt ma egy vidéki kórház?

– Én csak az edelényi kórházról tudok beszélni. Mi is mint sok kórház orvoshiányban szenvedünk, és szükségünk van friss munkaerőre. Bár jelenleg nagyon kevesen vagyunk, bízunk benne, hogy felújított és jól felszerelt kórházunk nagyszerű kollektívája idevonzza a pályakezdőket és a jó kollektívában dolgozni vágyó kollégákat egyaránt.

Eddig a saját sikereiről beszélgetünk. És a gyerekek?

– A gyermekeim sikereit mindig is fontosabbnak tartottam a sajátjaimnál. Büszkeséggel tölt

el, hogy a nagyobbik lányomat fölvevették a Sorbonne-ra Párizsba, ahol a sikeres diploma megszerzése után jelenleg dramaturgként dolgozik, és a Magyar Képzőművészeti Egyetem Látványtervező mesterképzésén folytatja tanulmányait. A másik büszkeségem, a kisebbik lányom pedig egy kiváló gimnáziumba nyert felvételt. Ő már 3 éves kora óta kiemelkedő teljesítményt nyújt különböző tornaversenyeken. A férjemmel mindenben igyekszünk támogatni őket, hogy megvalósíthassák álmaikat.

Fel sem merült, hogy valamelyik gyerek tovább viszi a családi hagyományt?

– Természetesen nagyon szeretnénk volna, hogyha valamelyik orvos lesz, de a nagyobbik lányomnál már olyan korán kialakult egy teljesen más irányú érdeklődés, hogy fel sem merült bennünk: érdemes lenne a mi szakmánk felé terelgetni. A kisebbiknél még van az esélye annak, hogy szülei, nagyszülei nyomdokába lép. Nála még nem kristályosodott ki, hogy merre induljon. Egy biztos, a nagyapja nagyon boldog lenne, ha az orvosi hivatás mellett döntene.

Ha jól tudom, rajongásig szereti a színházat és mindenfajta előadó-művészetet. Ez a vonzódás mikor alakult ki?

– A művészet sosem állt távol tőlem. Már egyetemista koromban is, amikor csak lehetett színházba, moziba, koncertekre jártam. De amióta a lányom és a rendező férje színházban dolgozik még inkább belekeveredtem ebbe a különleges, varázslatos világba. Megismertem egy-egy produkció kulisszatitkait, az előadás születésének fázisait, a próbafolyamatát és kiteljesedését. Ma már miattuk és az ő közös produkcióik miatt is lelkes kíváncsisággal látogatjuk az egész családdal az ország különböző színházait. Az utóbbi időben felfrissült Miskolci Nemzeti Színház színvonalas előadásai pedig még inkább vonzóvá teszik számomra a színházat. A plakáton a lányaim szerepelnek. Egy bérleti előadásokat reklámozó rendezvényt hirdettek, utcai forgataggal, egész napos megjelenéssel. Itt bárki kipróbálhatta magát a fényképezőgépek előtt kampányarcként. Legutóbb Csehov: Ványa bácsija csalogatott be a színházba. A modern feldolgo-

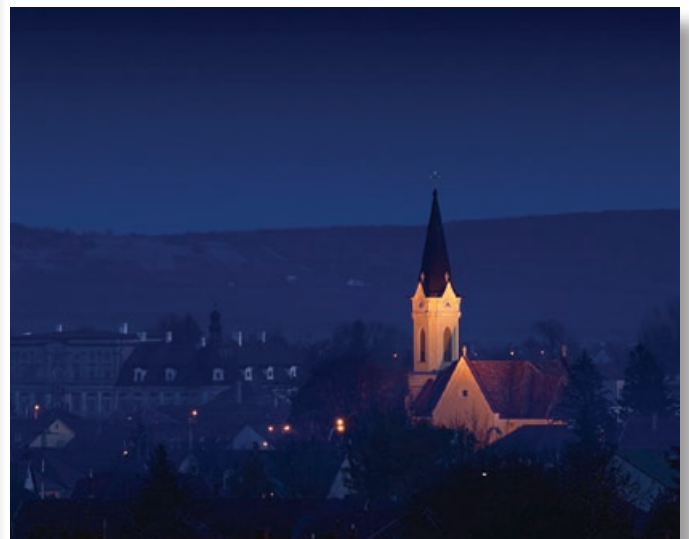

zást a vejem, Szócs Artúr rendezte, a látványtervet a lányom készítette.

Mit szeret még?

– A kulturális szórakozáson kívül mindig vonzott a gasztronómia, érdekelték a finom ételek, italok, desszertek. Szívesen kóstolok ételkülönlegességeket. Szeretem felfedezni a környező régió és az ország szépségeit, vagy külföldi „tanulmányutakon” részt venni a családdal, barátokkal. A sport is hozzátartozik az életemhez, bár egyre kevesebb időt tudok szentelni ezekre a tevékenységekre. Most nagyon jó hangulatban vagyok, mert nemrég jöttünk haza a síelésből Ausztriából, ahol testileg, lelkileg sikerült feltöltődni.

Seregély István

A gyönyörök kertje torzalakjaitól a fogyasztói társadalom által manipulált bábokig...

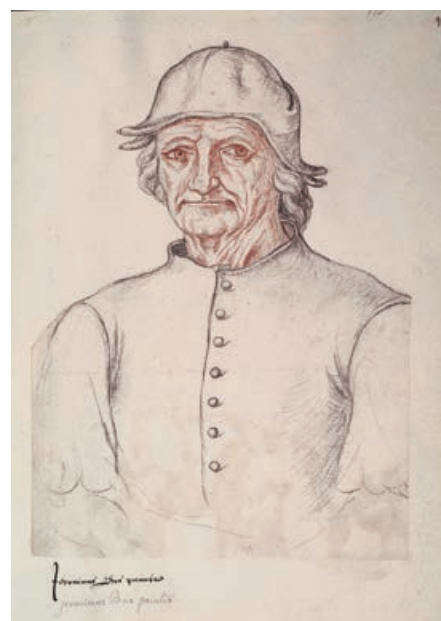
Tudjuk, hogy Kovács Gábor szereti a festményeket. Eddigi írásaiból is kiderült már, hogy kalandozásaiból soha nem maradhat ki a képtár, a múzeum, így Madridban a Museo del Prado sem. Hieronymus Bosch 1500 táján fejezte be itt található legismertebb képét, a földi gyönyöröket és a pokol kínjait részletesen ábrázoló hármas oltárképet. A németalföldi festő művészi kifejezőmódja nem szorítható időkeretek közé. Mint ahogyan Kovács Gábor töprengése sem.

Ha szakmai útjaim során akadt egy, vagy akár csak egy fél szabadnapom, akkor azt az időt múzeumokban, galériákban töltöttem. Fantasztikus élményekben lehetett részem. Láthattam a világtörténelmet képekben elmesélve, gyönyörködhettem a korok ízlésének megfelelő és az egyetemes szépségideálokban, a minden ember számára életet adó és isteni Madonnákban, az esztétikailag tökéletes emberi test ábrázolásában, ami túl a pillanatnyi élményen maradandó lelki gazdagságot jelent. Az ember átadja magát a képek teremtette világnak, szinte belevész a korokba, a jelenetekbe, részesévé válik a megfoghatatlannak. Óhatatlanul beleképzeljük magunkat a festő szerepébe is, hiszen abból a perspektívából szemléljük a festményeket, ahonnan maguk a festők is láthatták azokat.

Különböző korok és ízlések között képzelhetjük el, milyen szempontok motiválhatták a festőket remekműveik elkészítésekor. Milyen érzéseik lehettek? Szerelmesek voltak-e ép-

pen a modelljükbe, vagy csak egy pénzen megvásárolt alaknak tekintették őket? Ha szerették a modellt, akkor annak az érzésnek biztosan meg kellett jelennie a festményen is! Sok festőnek ismerjük az életét, a családját, akár a szeretőit is a leírásokból, regényekből, de vajon ismerhetjük-e a valódi érzéseiket? Mit gondoltak a világukról, a környezetükről? Harmóniát tükröző képeik belső lelki egyensúlyukat, vagy éppen a kor kivételes békéjét közvetítették? Vagy zaklatott témáik és rémalakjaik saját dúltságuk, vagy inkább a békétlen kor, az önmagából kifordult abnormális világ következményei lehettek?

Hieronymus Bosch a festészet történetének az egyik legrejtélyesebb zsenije. A németalföldi, ma Hollandiához tartozó 's-Hertogenboschban élt és dolgozott. Szülővárosát pezsgő polgári élet jellemezte a XV. és a XVI. században, ahol Bosch 1450 és 1516 között, születésétől haláláig élt. Micsoda aranykor volt ez a néhány évtized a festészetben! Kor-

társa volt többek között Botticelli, Leonardo da Vinci és Dürer, hogy csak a legnagyobbakat említsem. Bosch festőcsaládból származott, apja is festőművész volt és testvéreivel együtt az ő műhelyében tanulhatta meg a mesterség alapjait. Életéről keveset tudunk, kevés hiteles írás maradt fenn róla, kivételes művészetét a mintegy negyven ránk maradt festménye hirdeti. Sokan csak bizarr, szürrealisztikus képeiről ismerik, holott első munkái vallásos témájúak voltak, bibliai jeleneteket ábrázoltak. Városának gyülekezete számára több kisebb-nagyobb megrendelést is teljesített, egy kápolna számára készített üvegablakot, kandelábert.

Világi témájú képein azonban már fiatal korában is realiztikusan ábrázolta a késő középkor brutalitását, a zord, kegyetlen katonákat, az ember-

társaikat kiraboló tolvajokat és a hiszékenyeket rászedő szélhámosokat. Ezeken a képeken már felsejlenek a későbbi torzalakok is. II. Fülöp, spanyol király lelkes gyűjtője volt Bosch képeinek. Ennek is köszönhető, hogy a madridi Prado több remekét is őrizheti. Legismertebb képei, „A hét főbűn”, „A szénásszekér diadalútja” és a „Gyönyörök kertje” is ott látható. Különösen az utóbbi, triptychonnak megfestett képen jelennek meg az emberi gyarlóság torzalakokként megformált jelképei. Az első kettőn

látszik még egyfajta logikai rendje a bűnöknek, didaktikus ábrázolásuk könnyen érthető lehetett a középkori emberek számára, s talán vissza is rettenhettek a bűnök – egyebek között a falánkság, a kapzsiság, vagy a paráznság – és a büntetések láttán.

A gyönyörök kertjén már nincs semmilyen didaktikus szerkezet. Itt, különösen a világi bűnököt ábrázoló középső táblán, tobzódva és kaotikusan jelennek meg a legrafináltabban ábrázolva a mindennapi emberek gátlásoktól elrugaszkodott szörnyűségei. Itt már nincs semmi,

ami szép lenne. A paráznság uralja a teret, az érzékiséget durva állati ösztönök váltják fel. Meztelen férfiak és nők realizisztikusan ábrázolva, hol lovakon vágatva, hol egymásba gabalyodva párosodnak, de az egyértelmű ábrázolások mellett a testi és az anyagi gyönyörökre utaló különböző szimbolikus képek is jelen vannak. Különleges növények és állatok, bizarr szerkezetek adnak háttérrel az emberi testek vonagló kavalkádjának. Az anyagi örömök, a gazdagság, a pénz utáni féktelen hajsza képei ezek. A középső táblán látható je-

leneteknél még riasztóbbak a triptychon jobb oldali tábláján látható félelmetes torzalakok, ahol a bűnöket követő elkerülhetetlen bűnhődés rémségeit a pokol szürreális ördögeivel illusztrálva festette meg. Ezek az ördögök és ezek a szörnyalakok megtestesítik az emberi szenvedéseket. A testi gyönyöröket követő testi és lelki szorongás képei ezek, amelyek a legsötétebb rémálmainkban jelennek csak meg.

Vajon milyen érzések kavaroghattak Boschban, amikor a gyönyörök kertjét festette? Vajon milyen környezet hathatott rá? Milyen élmények kellett ahhoz, hogy különleges személyiségének a szűrőjén át zseniális fantáziája által kiszínezve torzszülöttekké válva kerüljenek a képre városának és korának lakói? Ilyen lehetett a késő középkor világa? Zseniális jóstehetsége lévén, előre látta az emberiség jövőjét, az anyagi jólét, a gazdagság és a pénz fékevesztett hajszolását. Ez pedig törvényszerűen vonja majd magával a bűnhődést, az elkövetkező korok pokoljárásait.

Arról nem Bosch tehet, hogy páratlan fantáziájával sem volt képes elképzelni, lefesteni azokat a szörnyűségeket, amit az emberiség az őt követő évszázadokban magára rótt büntetésként. Milyen kis csetepaték lehettek a középkori háborúk és öldöklések a huszadik század világháborúinak pusztításaihoz képest! Milyen csekély áldozattal jártak az ártatlan lányokat és asszonyokat máglyára küldő boszorkányüldözések a felvilágosodást hirdető és korszakváltó nagy francia forradalom guillotine-nal ékesített mézárszékéhez képest. A modern korok népiirtásai, gulágjai jóformán csak a középkori pestisjárványokhoz hasonlíthatók. Nem véletlen, hogy a legújabb kutatások kétségbe is vonják a patkányok szerepét a pestis közvetítésében, s azt magának az embernek róják fel.

Vajon ma milyen korban, milyen világban, milyen környezetben

élünk? Ha Bosch ma élne, mit érezne, és mit festene meg? Milyen hatalmas táblára, vagy vászonra lenne szükség ahhoz, hogy lefesthesse napjaink önmagából kifordulni készülő világának szörnyalakjait? Lenne-e elég fantáziája, hogy megalkossa a világára jellemző torzulásokat? Hogyan lehet megfesteni azt, amikor az emberiség maga vonja kétségbe azt, ami eredendően igaz és mindennek az alapja? A férfi és a női lét, a két nem különbözősége és egymás iránti vonzalma az élet forrása. Ennek a megkérdőjelezése bármilyen jegyében magát az életet, az élet értelmét kérdőjelezi meg. Üresfejű, vagy fej nélküli embereket kellene

festeni ahhoz, hogy érzékeltethessük az emberek önfeladását, a gondolkodás elsekélyesedését. Embertömegek vetik alá magukat komputeres és automaták uralmának, önálló gondolkodás helyett a reklámok és a médiumok rabjaivá válnak. Már alig van saját véleményük, megmondják azt helyettük. Talán falakat is kellene festeni az egyes emberek köré, ami megfosztja egymástól és magukba zárja őket. A közösségek, a család, a nemzet leépítése zajlik, a társaiktól, a közösségtől megfosztott emberek gyengébbek, sérülékenyebbek, könnyebben manipulálhatók, s alakíthatók át önálló akarat nélküli fogyasztókká.

Még jobb lenne, ha rózsaszín szkafanderben ábrázolnánk az embereket, fejükön légmentesen záródó sisakkal. Különböző vezetékeken minden testi igényüket kielégítenék, s a sisakba épített képernyőn és a testük különböző részeit ingerlő elektródákon keresztül kaphatnának a boldogságérzést eredményező impulzusokat. A háttérben a gyönyörök kertjéhez hasonlóan most is meg lehetne festeni a különleges gépeket és égis éró tornyokat, amelyeknek igazából semmi értelmük nincsen. Szürreális kép, igaz, de ötszáz évvel ezelőtt Bosch képe is szürreális volt.

Tegyük meg mindent annak érdekében, hogy ötszáz év múlva – remélve, hogy lesz még valaki ötszáz év múlva ezen a bolygón – a galerialátogató csak egy hagymázás festő fantazmagóriájának tudja be a felvázolt szörnyűségeket! Védjük meg értékeinket, emberségünket, identitásunkat. Fogadjuk el a család, a közösség, a nemzet összetartó erejét, ami megvédhet a jövőbeni poklok sötétségétől és szörnyalakjaitól. Higgyünk a tradíciókban, pozitív hagyományainkban, de mindenekelőtt saját magunkban! Magunknak kell úgy alakítanunk életünket, hogy falak és szkafanderek nélkül felegyenesedett és gondolkodó emberként élhessünk!

VÁLLALATI MISSZIÓNK

A Berlin-Chemie/Menarini,
nemzetközi innovatív gyógyszergyártó vállalként
elkötelezett az emberek életminőségének javításában.
Elhivatott csapatunk együttműködő partnerként támogatja
a magyar egészségügyi szakemberek gyógyító munkáját
és szakmai fejlődését. Küldetésünk a felelősségteljes
gyógyítás, minőségi gyógyszerekkel.

**BERLIN-CHEMIE
MENARINI**

Innovációval az életminőség javításáért.

2 COPD kezelés^{1,2}

2 x naponta^{1,2}

2 lépéses inhalátor^{1,2}

Napi kétszeri alkalmazás a JAVULÓ kora reggeli, nappali és éjszakai COPD TÜNETEKÉRT.^{1-4,*}

Brimica® Genuair® 340 ▼ mikrogramm/12 mikrogramm inhalációs por. Rövidített alkalmazási előírás
Hatóanyag: Leadott dózisonként (a szájfeltétlen át távozó adagoként): 396 mikrogramm aklidinium-bromidot (340 mikrogramm aklidiniumnak megfelelő) és 11,8 mikrogramm formoterol-fumarát-dihidráttot tartalmaz. **Javallat: fenntartó hörgőtágító kezelésként a krónikus obstruktív tüdőbetegségben (COPD) szenvedő felnőtt betegek tüneteinek enyhítésére. Adagolás és alkalmazás:** A javasolt adag a 340 mikrogrammos/12 mikrogrammos Brimica Genuair egyszeri belégzése naponta kétszer. Inhalációs alkalmazásra. A betegeknek meg kell tanítani, hogyan alkalmazzák helyesen a készítményt. Részletes útmutatásért olvassa el a betegájékoztatót. **Ellenjavallatok:** aklidinium-bromiddal vagy formoterol-fumarát-dihidráttal vagy bármely segédanyagával szembeni túlérzékenység. **Különleges figyelmeztetések és alkalmazással kapcsolatos óvintézkedések:** Nem szabad asthma esetén alkalmazni. A klinikai vizsgálatok során paradox bronchospasmust nem figyeltek meg a Brimica Genuair ajánlott adagban történt alkalmazásánál. Nem javallott akut bronchospasmus kezelésére. A megelőző 6 hónapon belül myocardialis infarctuson átesett, a megelőző 3 hónapon belül instabil anginában, újonnan diagnosztizált arrhythmiaiban szenvedő, illetve a 470 msec feletti QTc értékű, vagy a megelőző 12 hónapon belül a „New York Heart Association” szerinti III-as és IV-es funkcionális osztályba tartozó, szívelégtelenség miatt kórházba felvett betegeknek csak óvatosan szabad alkalmazni. **Nemkívánatos hatások, mellékhatások** (gyakori ≥1% – <10%): nasopharyngitis, húgyúti fertőzés, sinusitis, fogtályog, álmatlanság, szorongás, fejfájás, szédülés, tremor, köhögés, hasmenés, hányinger, szájszárazság, myalgia, izomgörcsök, perifériás ödéma, a vér kreatin-foszfokináz érték növekedése. Nem ismert gyakoriság: angioödéma, anaphylaxiás reakció. **Kiadhatóság:** Kizárólag orvosi rendelvényhez kötött gyógyszer (V). Forg. engedély száma: EU/1/14/963/001-003. Az alkalmazási előírás dátuma: 2017. november 16. Bővebb információért olvassa el a gyógyszer teljes alkalmazási előírását! Közfiranszírozás alapjául elfogadott ára: Brimica Genuair 340 mikrogramm/12 mikrogramm inhalációs por, 60x: 15408 Ft. Szakorvosi javaslatra EU 90% (3b2. és 3b3. EU 90 pontok) ártámogatásban részesül. Térítési díj: 1922 Ft, az ártámogatás összege 13486 Ft. Az esetleges árváltozásról kérjük, tájékozzódjon a www.oep.hu weboldalon.

▼ Ez a gyógyszer fokozott felügyelet alatt áll, mely lehetővé teszi az új gyógyszerbiztonsági információk gyors azonosítását. Az egészségügyi szakembereket arra kérjük, hogy jelentsenek bármilyen feltételezett mellékhatást.

Referenciák: 1. Brimica® Genuair® Alkalmazási előírás, utóljára frissítve: 2017.11.16. 2. Bretaris® Genuair® Alkalmazási előírás, utóljára frissítve: 2017.04.21. 3. Beier J, et al. Efficacy and safety of acclidinium bromide compared with placebo and tiotropium in patients with moderate to severe chronic obstructive pulmonary disease: results from a 6-week, randomized, controlled Phase IIIb study. COPD. 2013;10(4):511-22. 4. Bateman ED, et al. Acclidinium bromide and formoterol fumarate as a fixed-dose combination in COPD: pooled analysis of symptoms and exacerbations from two sixmonth, multicentre, randomised studies (ACLIFORM and AUGMENT). Respir Res. 2015;16:92.

* Vs. placebo és monokomponensű kezelések. Az összesített kora reggeli, nappali és éjszakai COPD tünetek súlyosságának értékelése a 6. és 24. hét után a placebohoz képest Bretaris® Genuair^{®2,3}, illetve Brimica® Genuair^{®1,4} kezelés mellett, valamint a monokomponensű kezelésekhez képest a 24. hét után Brimica® Genuair® kezelés esetében.^{1,4}

Bretaris® Genuair® 322 ▼ mikrogramm inhalációs por. Rövidített alkalmazási előírás
Hatóanyag: 322 µg aklidiniumnak megfelelő 375 µg aklidinium-bromid leadott dózisonként (a szájfeltétlen át távozó adag). Ez 343 µg aklidiniumnak megfelelő 400 µg aklidinium-bromid adagolt dózisnak felel meg. **Javallat: A Bretaris Genuair fenntartó hörgőtágító kezelésként a krónikus obstruktív tüdőbetegségben (COPD) szenvedő felnőtt betegek tüneteinek enyhítésére javallt. Adagolás és alkalmazás:** A javasolt adag 322 mikrogramm aklidinium belégzése naponta kétszer. Inhalációs alkalmazásra. A betegeknek meg kell tanítani, hogyan alkalmazzák helyesen a készítményt. Részletes útmutatásért olvassa el a betegájékoztatót. **Ellenjavallatok:** Az aklidinium-bromiddal vagy a készítmény segédanyagával (laktóz-monohidrátt) szembeni túlérzékenység. **Különleges figyelmeztetések és az alkalmazással kapcsolatos óvintézkedések:** A Bretaris Genuair paradox bronchospasmust okozhat. Ennek előfordulása esetén a Bretaris Genuair kezelést abba kell hagyni, és más kezelést kell alkalmazni. A megelőző 6 hónapon belül myocardialis infarctuson átesett, a megelőző 3 hónapon belül instabil anginában, illetve újonnan diagnosztizált arrhythmiaiban szenvedő vagy a megelőző 12 hónapon belül a „New York Heart Association” szerinti III-as és IV-es funkcionális osztályba tartozó szívelégtelenségben szenvedő betegek esetében a Bretaris Genuair-t csak óvatosan szabad alkalmazni. Az ilyen betegek kizárásra kerültek a klinikai vizsgálatokból, mivel ezeket az állapotokat az antikolinerg hatásmechanizmus befolyásolhatja. **Nemkívánatos hatások, mellékhatások** (gyakori ≥1% – < 10%): sinusitis, nasopharyngitis, fejfájás, köhögés, hasmenés, hányinger. Nem ismert gyakoriság: angioödéma, anaphylaxiás reakció. **Kiadhatóság:** Kizárólag orvosi rendelvényhez kötött gyógyszer (V). Forg. engedély száma: EU/1/12/781/001-003. Alkalmazási előírás dátuma: 2017. április 21. Bővebb információért olvassa el a gyógyszer teljes alkalmazási előírását! Közfiranszírozás alapjául elfogadott ára: Bretaris Genuair 322 µg 60x: 10110 Ft. Szakorvosi javaslatra EU 90% (3b2. és 3b3. EU 90 pontok) ártámogatásban részesül. Térítési díj: 1011 Ft, az ártámogatás összege 9099 Ft. Az esetleges árváltozásról kérjük, tájékozzódjon a www.oep.hu weboldalon. A dokumentum lezárásának időpontja: 2018.01.22. Ervénységessége: 2020.01.22.

▼ Ez a gyógyszer fokozott felügyelet alatt áll, mely lehetővé teszi az új gyógyszerbiztonsági információk gyors azonosítását. Az egészségügyi szakembereket arra kérjük, hogy jelentsenek bármilyen feltételezett mellékhatást.

